

Ungas röst

EN STUDIE OM UNGDOMARS
VALDELTAGANDE 2018 OCH DERAS
EGNA TANKAR OM ATT DELTA I VAL

mucf
Myndigheten för ungdoms-
och civillsamhällesfrågor

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Uppdragsansvarig: Cecilia Ilhammar

Författare: Ali Abdelzadeh och Erik Lundberg

Manusbearbetning och uppdatering MUCF.

Grafisk form: Länge Leve Kommunikation AB

ISBN: 978-91-89027-34-3

Kontaktuppgifter MUCF:

Telefon: 010-160 10 00

E-post: info@mucf.se

Webbplats: www.mucf.se

Förord

Allmän och lika rösträtt innebär att alla som är 18 år på valdagen har rätt att göra sin röst hörd. Det gäller oavsett var du vuxit upp, vilken utbildning du har eller vad du arbetar med.

Valdeltagandet är högt bland unga och följer ganska väl befolkningen i stort. Det finns dock en oroväckande klyfta i samhället, alla unga upplever inte att de har lika möjligheter att göra sin röst hörd. Unga med sämre socioekonomiska förutsättningar deltar i lägre utsträckning i val. Fokusgruppssamtal synliggör en allvarlig bild av att unga inte upplever att samhället finns till för dem eller att politiska företrädare inte lyssnar. De känner sig inte inkluderade.

Den här rapporten visar att det spelar roll var unga växer upp och bor. Ungas socioekonomiska förutsättningar är tätt sammankopplade med valdeltagande. Det finns betydande skillnader i valdeltagande mellan olika områden i kommunerna i hela landet. Det visar att skillnader i social jämlikhet riskerar att leda till politisk ojämlikhet. De geografiska skillnaderna i valdeltagande pekar på att det finns behov av insatser som utjämnar skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor. Alla unga ska ges likvärdiga förutsättningar, det ska inte spela någon roll var de bor.

De uppdrag som myndigheten har kring skolval och demokratifrämjande arbete är viktiga pusselbitar för att stärka ungas demokratiska förmågor. Arbetet bör vara långsiktigt och unga behöver få lära sig om och praktisera demokrati även mellan valen. Skolan är en avgörande aktör som behöver ökad kapacitet för att fullgöra sitt kompensatoriska och demokratiska uppdrag. I skolundervisningen finns behov av att information om det demokratiska systemet kompletteras med kunskap om de politiska partierna.

Den pågående utvecklingen är allvarlig och om klyftorna fortsätter växa, riskerar det att spä på misstron och apatin bland vissa grupper av unga. En utveckling som ytterligare bidrar till upplevelser av exkludering och minskad social tillit. Det finns ett tvivel mot de politiska partiernas förmåga att hantera samhällsproblem som i slutändan kan påverka deltagandet i demokratin negativt.

Den här rapporten är framtagen av Ali Abdelzadeh och Erik Lundberg, Högskolan Dalarna, på uppdrag av Cecilia Ilhammar och Jeff Jonsson inom ramen för myndighetens uppdrag att främja ungas förutsättningar att delta i demokratin. Ett stort tack ska riktas till de organisationer och särskilt de ungdomar som har bidragit till rapportens innehåll.

Lena Nyberg, generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning	6
1. Inledning	8
1.1 Syfte och frågor	10
1.2 Studiens material och genomförande	10
1.3 Läsanvisningar	13
2. En utblick mot forskningen	14
2.1 Valdemokratin som ideal.....	15
2.2 Ungas politiska deltagande och engagemang	16
3. Ungas valdeltagande på nationell nivå	22
3.1 Ungas deltagande i de allmänna valen 2018	23
3.2 Valdeltagande och demografi	24
3.3 Valdeltagande och resurser	28
3.4 Valdeltagande efter sociala nätverk	32
4. Valdeltagandets geografi	34
4.1 Ungas valdeltagande på kommunnivå	35
4.2 Valdeltagandet efter kommungrupp	37
4.3 Valdeltagande efter olika områdestyper	38
5. Olika faktorerers betydelse för valdeltagande	46
6. Resultaten i korthet	50
7. Ungas egna röster om valdeltagande	52
7.1 Ungas tankar om de allmänna valen	53
7.2 Unga om att rösta i val.....	54
7.3 ... och om demokratin i Sverige	56
7.4 Om att få fler unga att rösta	58
7.5 Ungdomar om sänkt rösträttsålder	62
7.6 Resultaten i korthet.....	63
8. Avslutande diskussion	64
Referenser	67
Författarpresentationer	78

Sammanfattning

I den här rapporten presenteras resultaten från en studie om ungdomars valdeltagande 2018 och deras egna tankar om att delta i val. Studien har haft två övergripande syften. För det första var syftet att med hjälp av registerdata ge en översikt av valdeltagandet bland samtliga röstberättigade ungdomar 18–25 år och undersöka vilka bakomliggande faktorer som kan förklara skillnader i deltagande. För det andra var syftet att förmedla ungas egna röster om att delta i val och hur valdeltagandet, enligt ungdomar själva, kan stimuleras. Med utgångspunkt i den empiriska översikten och ungas egna röster har ambitionen också varit att aktualisera behov av åtgärder som kan bidra till att öka ungas delaktighet i den representativa demokratin. Studien har huvudsakligen använt material från två olika källor, dels registerdata från Statistiska Centralbyrån (SCB) om 2018 års valdeltagande, dels kvalitativa fokusgruppsintervjuer med ungdomar från olika delar av landet.

Rapporten är den första studien i sitt slag som har redovisat valdeltagandet bland samtliga röstberättigade ungdomar mellan 18–25 år i Sverige. Det har bland annat visat sig att ungdomar röstar i något lägre utsträckning än befolkningen i övrigt, att unga kvinnor röstar i något högre utsträckning än unga män, utrikes födda lägre än inrikes födda och att valdeltagandet ökar i takt med högre utbildningsnivå. Det kan också konstateras att ungdomar som är behöriga till högskolan eller förvärvsarbetar röstar i högre utsträckning än ungdomar utan högskolebehörighet och som inte förvärvsarbetar. Ogifta ungdomar röstar i högre utsträckning än gifta. Därtill visar denna studie att inte bara ungdomars egen utbildning utan också föräldrarnas utbildningsnivå är kopplad till ungas valdeltagande. Valdeltagandet bland unga ökar i takt med stigande utbildningsnivå bland föräldrarna.

Därutöver redogör rapporten för hur valdeltagandet varierar beroende på var i landet som ungdomar bor. En tydlig skillnad är att ungdomar boende i pendlingskommuner, nära storstäder, röstar i högre utsträckning än ungdomar som bor i landsbygdskommuner. Mest anmärkningsvärt är emellertid att uppmärksamma de inomkommunala skillnaderna som framträder när hänsyn tas till socioekonomi. I riksdagsvalet röstade 73,6 procent av unga i områden med socioekonomiska utmaningar. Motsvarande siffra för unga boende i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, var 91,2 procent. Skillnaden mellan dessa två områden i valdeltagandet till riksdagsvalet 2018 var alltså nästan 18 procentenheter. Liknande mönster finns i valen till landsting-, och kommunfullmäktige. I flera kommuner är de inomkommunala skillnaderna i valdeltagandet så omfattande att det kan skilja upp till 40 procentenheter mellan ungdomar boende i olika områden inom samma kommun.

Resultaten av de kvalitativa fokusgruppsintervjuerna förmedlar både samstämmighet och betydande skillnader när det gäller hur ungdomar förhåller sig till de allmänna valen, att rösta samt vad de tror behövs för att stimulera valdeltagandet bland ungdomar. Många unga förknippar de allmänna valen med att ta politisk ställning och att välja parti. För dessa unga är deltagande i val både ett privilegium och en skyldighet och något som intresserar och engagerar. Samtidigt är det för många unga svårt att välja parti och navigera i det politiska landskapet. Därtill visar resultaten från den kvalitativa delen av studien att ungdomar som bor i områden med socioekonomiska utmaningar är mindre entusiastiska och intresserade av de allmänna valen. Dessa unga är också mindre övertygade om möjligheten att genom valhandlingen påverka samhällsutvecklingen, sin tillvaro och sina liv. För dessa unga förefaller viljan att rösta hänga intimt samman med känslan av att vara inkluderad och en del i samhällsgemenskapen. Att bli bekräftad, tillerkännas någorlunda likvärdiga livsmöjligheter och att ha ett arbete kan enligt ungdomar själva spela en stor roll för viljan att delta i val.

Samtalen med de unga rymmer ytterligare förslag beträffande vad som kan stimulera valdeltagandet bland unga. Alla ungdomar förefaller eniga om behovet av översiktlig, samlad och tillgänglig information om partiernas politik. De framhåller också vikten av goda kunskaper och att i skolan få lära sig mer om det politiska systemet, demokrati och valsystemet liksom information om vikten av att rösta. Förslaget om sänkt rösträttsålder till 16 år får emellertid inget gehör bland de unga. Vidare visar resultaten att många unga har en positiv grundsyn på demokratin i Sverige, samtidigt som de förmedlar en påtaglig oro för samhällsutmaningar som segregation, gängkriminalitet och bristande välfärd.

Avslutningsvis aktualiserar resultaten från denna studie behovet av åtgärder för att utjämna skillnaderna i valdeltagande och stärka den politiska jämlikheten. Det krävs inte minst strukturella reformer inom olika samhällssektorer för att bryta segregationen, förbättra integrationen av utrikes födda och återupprätta ett samhällskontrakt där staten ger alla medborgare den trygghet och välfärd som de kan förvänta sig.

Resultaten visar också på behovet och vikten av utbildning och att kontinuerligt och under hela skoltiden erhålla kunskap om det politiska systemet men även enskilda partiers politik. Att närmare studera orsakerna till variationen i ungas valdeltagande och överväga särskilda insatser i områden där valdeltagandet är särskilt lågt är ytterligare åtgärder som lyfts av denna studie.

1

Inledning

Det sägs ibland att demokratin måste erövrats av varje ny generation. De värden, normer och institutioner som vår demokrati ytterst bygger på kan inte tas för givet utan måste hela tiden förmedlas och förankras bland kommande generationer av unga. Det finns många aktörer i samhället som har en roll att bidra till demokratis fortlevnad. Skolan har ett tydligt demokratiuppdrag att undervisa om demokrati, att visa vad det är i praktiken, och att utjämna ojämlikheter så att alla medborgare, oavsett förutsättningar, kan förvalta sitt medborgarskap. En annan samhällsaktör är civilsamhället som genom sin mångfald av organisationer erbjuder unga möjligheter att träna demokratis praktik. De politiska partierna får heller inte glömmas då de har en särskild uppgift att lyssna in ungas röster och bereda dem en plats i de församlingar där gemensamma beslut fattas. För att nämna några.

I den allmänna debatten väcks alltmer frågan om hur det är ställt med den svenska demokratin. Det talas bland annat om ett ökad demokratiskt utanförskap¹, en värderingsmässig polarisering mellan stad och land² och ett samhällskontrakt under stark press.³ Den här ganska bekymmersamma bilden förstärks också av en trend i omvärlden som indikerar att demokratin tycks träda tillbaka till förmån för mer autoritära och andra icke-demokratiska styrelseskick.⁴ Även om den svenska demokratin knappast står på randen till kollaps ger omvärldsförändringarna anledning till eftertanke. Med mer kunskap om hur demokratin fungerar kan också åtgärder vidtas som kan förstärka och främja densamma.

I den här rapporten riktas strålkastarljuset mot valdeltagandet med särskilt fokus på unga. I Regeringsformens portalparagraf slås fast att ”all offentlig makt utgår från folket” (RF1 1§ kap 1). Vid sidan av fri åsiktsbildning, är allmän och lika rösträtt grunden för Sveriges statskick. De allmänna valen är den representativa demokratis grundpelare och en förutsättning för att det politiska systemet ska fungera. Det är genom återkommande val som medborgarna ytterst påverkar styret, utövar kontroll och utkräver ansvar. Även om deltagande i val inte är den enda formen av politiskt deltagande som behövs för en stark och hållbar demokrati är de allmänna valen den kanske viktigaste kanalen för politisk påverkan. Att rösta är dessutom den mest jämlika formen av deltagande. Alla medborgare har lika stora möjligheter att påverka politikens inriktning och ställa makthavare till svars.

¹ Regeringen 2018

² Erlingsson, Öhrvall, Wallman Lundåsen & Zerne 2021

³ Trägårdh, Wallman Lundåsen, Wollebæck & Svedberg 2013

⁴ V-Dem institute 2021

I ett jämförande perspektiv har Sverige ett högt valdeltagande. I det senaste riksdagsvalet deltog 87,2 procent av de röstberättigade vilket placerar Sverige på en femteplats i Europa och före de nordiska länderna, Tyskland och Frankrike.⁵ Valdeltagandet i Sverige har också ökat stadigt sedan bottennoteringen år 2002 då 80,1 procent röstade. En liknande trend märks också i kommun-, och landstingsval. I den meningen åtnjuter den svenska demokratin hög legitimitet. Samtidigt är det stora skillnader i valdeltagande mellan olika delar av landet. I riksdagsvalet 2018 skiljde det 21 procentenheter i valdeltagande mellan Lomma kommun och Haparanda kommun. Jämförs valdeltagandet mellan valdistrikt blir skillnaderna än mer märkbara. Högst deltagande noterades i valdistriktet Ljungsbacken-Stamsjön i Lerum där 96,3 procent röstade. Lägst deltagande noterades i valdistriktet Törnrosen-Örtagården i Malmö kommun med 47,5 procent.⁶ Beträktat utifrån ett demokratiskt jämlikhetsperspektiv är detta oroande. Om grupper av medborgare inte deltar i demokratin kan det i förlängningen resultera i en snedvridning av politikens inriktning och lägre legitimitet för det politiska systemet och demokratin som följd.

≡ 1.1 Syfte och frågor

Mot den här bakgrunden har denna rapport två övergripande syften. För det första är syftet att med hjälp av registerdata ge en översikt av valdeltagandet bland samtliga röstberättigade ungdomar 18–25 år och undersöka vilka bakomliggande faktorer som kan förklara skillnader i deltagande. För det andra är syftet att förmedla ungas egna röster om att delta i val och hur valdeltagandet, enligt ungdomar själva, kan stimuleras. Med utgångspunkt i den empiriska översikten och ungas egna röster är ambitionen att aktualisera behov av åtgärder som kan bidra till att öka ungas delaktighet i den representativa demokratin. Rapporten besvarar följande frågor:

1. I vilken utsträckning deltog unga mellan 18–25 år i valet 2018 och hur varierar valdeltagandet med avseende på faktorer såsom kön, etnisk bakgrund, utbildningsnivå, sysselsättning och bostadstyp?
2. Hur varierar ungas valdeltagande mellan svenska kommuner och områdestyper?
3. Vilka bakomliggande faktorer hänger samman med ungas valdeltagande?
4. Hur ser unga på sitt eget valdeltagande och vad framhåller de själva som angelägna förutsättningar för att ungdomar ska delta i val?

≡ 1.2 Studiens material och genomförande

Materialet som ligger till grund för analyserna i denna studie kommer huvudsakligen från två olika källor, dels registerdata från Statistiska Centralbyrån (SCB) om 2018 års valdeltagande, dels kvalitativa fokusgruppsintervjuer med ungdomar från olika delar av landet.

⁵ IDEA 2021

⁶ SCB 2019

Registerdata

Statistiken från SCB inkluderar samtliga röstberättigade ungdomar mellan 18–25 år. Detta innebär att rapporten baseras på uppgifter om alla ungdomar i Sverige som vid valdagen 2018 var mellan 18–25 år och hur de röstade i riksdagsvalet, landstingsvalet, eller kommunvalet.⁷ De uppgifter om valdeltagande som redovisas och analyseras i rapporten avser därför ungas faktiska valdeltagande enligt register. Det är en stor skillnad jämfört med tidigare val, där uppgifterna om valdeltagande bland befolkningen har beräknats från ett urval av de röstberättigade.

Uppgifterna om ungas deltagande i de allmänna valen har sedan kompletterats med annan information från SCB:s olika register, bland annat kön, ålder, födelse-land, civilstånd och utbildning. Dessa registeruppgifter används om olika demografiska och socioekonomiska egenskaper för att undersöka skillnader i valdeltagande inom ungdomsgruppen.

Tabell 1 nedan visar antalet och andelen unga per kön och utifrån ålder som ingår i undersökningen. Den totala populationen unga som uppgår till nästan 819 000 individer. Av dessa är 51,3 procent unga män och 48,7 unga kvinnor. Unga i åldern 18 år utgör 8,8 procent av det totala antalet unga röstberättigade mellan 18–25 år.

Tabell 1. Antal och andel röstberättigade unga mellan 18–25 år som ingår i undersökningen.

Ålder	Män	Kvinnor	Totalt antal	Andel
18	8,9 (37 468)	8,7 (34 660)	72 128	8,8 %
19	11,9 (50 113)	11,9 (47 409)	97 522	11,9 %
20	12,0 (50 348)	11,8 (47 088)	97 436	11,9 %
21	11,9 (50 101)	11,9 (47 524)	97 625	11,9 %
22	12,4 (52 130)	12,5 (49 960)	102 090	12,5 %
23	13,4 (56 452)	13,4 (53 466)	109 918	13,4 %
24	14,4 (60 412)	14,6 (58 030)	118 442	14,5 %
25	15,0 (62 979)	15,2 (60 727)	123 706	15,1 %
Totalt	51,3 (420 003)	48,7 (398 864)	818 867	100 %

Rapporten ger därmed en heltäckande bild av ungas valdeltagande år 2018. Den gör emellertid inte anspråk på att ge ett fullständigt svar på vilka bakomliggande faktorer som hänger samman med ungas val eller möjlighet att delta i val. Naturligtvis kan den heller inte ge lösningen på hur jämlikheten i valdeltagandet kan stärkas. Förhoppningen är emellertid att rapporten erbjuder ett kunskapsunderlag som kan utgöra ett stöd i utformningen av det lokala och nationella utvecklingsarbete som bedrivs inom myndigheter och organisationer och som syftar till att öka ungas delaktighet i demokratin. I denna rapport används i huvudsak beskrivande analyser som redovisas i form av diagram och tabell. Därutöver genomförs ett antal regressionsanalyser för att undersöka flera faktors påverkan på valdeltagandet samtidigt. Dessa analyser beskrivs mer genomgående i samband med resultatredovisningen.

⁷ Den 1 januari 2020 ersattes beteckningen landsting av region (Prop. 2018/19:162). Eftersom beteckningen landsting användes under valet 2018 benämns dagens regioner i den här rapporten som landsting.

Fokusgruppsintervjuer

För att få en fördjupad bild av ungas valdeltagandet genomfördes under hösten 2021 åtta fokusgruppintervjuer med sammanlagt 54 ungdomar i åldrarna 18–25 år. Syftet var att öka förståelsen för ungas tankar om de allmänna valen, om att delta i val och hur valdeltagandet kan stimuleras bland unga.

Varje fokusgrupp bestod av mellan fem till nio deltagare. För att skapa så stor variation som möjligt deltog ungdomar från olika delar av landet och från områden med olika socioekonomiska förutsättningar, erfarenheter och bakgrunder. De har också skiftande politiskt engagemang. Intervjuerna genomfördes i sju kommuner i landet: Boden, Gagnef, Leksand, Stockholm, Malmö, Nacka och Värmdö.

Ungdomarna från Nacka är boende i området Fisksätra och ungdomarna från Malmö är hemmahörande i Kroksbäck. Både Fisksätra och Kroksbäck är områden med betydande socioekonomiska utmaningar. Två fokusgruppsintervjuer genomfördes i Stockholm. Den ena gruppen bestod av ungdomar från olika förorter i Stockholm och den andra av ungdomar aktiva inom ramen för föreningen Youth 2030 och kom från olika delar av landet, från Dorotea i norr till Helsingborg i söder.

Ungdomarna rekryterades med hjälp av kontaktpersoner i de olika delarna av landet. De kommer därför från olika socioekonomiska och etniska bakgrunder och har varierande grad av samhällsengagemang. Det finns också en spridning bland de unga avseende kön och ålder. Fokusgruppsintervjuerna pågick mellan 60–90 minuter och behandlade i huvudsak tre teman: ungas tankar om de allmänna valen och demokratin, att rösta i val och vad som behövs för att få fler unga att rösta i val.

Det är därmed inte sagt att resultaten från den kvalitativa undersökningen är generaliserbara till samtliga unga i Sverige, vilket sällan är syftet med denna typ av studier. Ambitionen med den kvalitativa delen av rapporten har därför varit att fånga många olika perspektiv från de unga och därigenom få en ökad kunskap om och förståelse för deras tankar och agerande vid de allmänna valen. Tack vare kombinationen av registerdata och ungas egna röster har det varit möjligt att få en bra översikt av ungas valdeltagandet och samtidigt en tydlig inblick när det gäller vilka faktorer och omständigheter som är av vikt för ungas deltagande i valen.

☰ 1.3 Läsanvisningar

Rapporten är uppdelad i åtta kapitel. Kapitel två ger en kort introduktion till vilka bakomliggande faktorer som forskningen lyfter fram som väsentliga förklaringar till skillnader i politiskt deltagande. Här diskuteras bland annat betydelsen av uppväxtvillkor, skola, attityder, incitament, självförtroende och sociala nätverk.

Kapitel **tre** beskriver ungas valdeltagande på nationell nivå. I detta kapitel redovisas bland annat variationen i valdeltagande bland unga utifrån olika bakgrundsvariabler, såsom ålder, kön, födelseort, utbildningsnivå och uppväxtformer.

Kapitel **fyra** riktar uppmärksamhet mot deltagandet på lokalpolitisk nivå. Här undersöks variationen i valdeltagande efter kommuntyper och områden med varierande socioekonomiska förutsättningar.

Kapitel **fem** ger en översiktlig bild av vilka faktorer som hänger samman med ungas valdeltagande. Här undersöks med andra ord olika faktorerens relativa betydelse för sannolikheten att delta i val.

Kapitel **sex** omfattar en beskrivning av de kvantitativa resultaten i korthet och i punktform.

Kapitel **sju** innehåller en redogörelse av ungas egna röster kring de allmänna valen och att som ung delta i val. Här presenteras analyserna från fokusgruppsintervjuerna med unga i olika delar av landet.

Kapitel **åtta** innehåller en avslutande diskussion där rapportens övergripande slutsatser lyfts. I detta kapitel adresseras också behov av åtgärder som kan stärka ungas deltagande i val.

2

En utblick mot forskningen

≡ 2.1 Valdemokratin som ideal

Att delta i de allmänna valen kan sägas vara det mest centrala och viktigaste sättet som medborgarna kan uttrycka önskemål om hur samhället ska styras och hur gemensamma angelägenheter ska ordnas. I den statsvetenskapliga forskningen omnämns detta som den valdemokratiska idealmodellen.⁸ Det valdemokratiska idealet betonar vikten av regelbundna och återkommande val mellan konkurrerande alternativa representanter. Medborgarna påverkar politiken genom att rösta på partier och politiker. En viktig förutsättning är att medborgarna får relevant information om den politik som förts under mandatperioden och vilka alternativ som finns framgent. Här har media en central roll. Enligt en strikt tolkning gör valdemokratin det möjligt för medborgarna att helt överlåta förtroendet för maktutövandet till en kompetent elit i samhället. Deltagandet är begränsat och maktutövandet och ansvarsutkrävandet är koncentrerat till valdagen.

Att rösta i allmänna val är naturligtvis inte den enda sättet som medborgare påverkar politiken på. Enligt ett deltagardemokratiskt ideal är medborgare också aktiva mellan valen. Det kan till exempel ske genom att på olika sätt framföra synpunkter till politiska beslutsfattare, att demonstrera, engagera sig i en intresseorganisation och skriva på namninsamlingar. En annan möjlighet är också att medborgarna eller dess representanter själva fattar beslut i vissa frågor. Medborgare kan också påverka politiken direkt genom att ta plats i olika typer av råd och samverkansorgan.

För många forskare utgör deltagardemokratin ett viktigt komplement till valdemokratin. De pekar på att deltagandet mellan valen ger medborgarna en möjlighet att involveras i beslutsfattandet. Politiker kan därmed få information och kunskap som kan göra besluten bättre och mer träffsäkra. Deltagandet mellan valen kan också fungera som ett viktigt kontrollorgan eftersom det ger medborgare möjlighet att ställa makthavare till svars för vad de gör, och inte gör. Dessutom kan deltagandet också öka medborgarnas politiska självförtroende, kunskaper om och intresse för politik vilket är positivt för valdeltagandet.

Samtidigt är det också möjligt att betrakta deltagandet mellan valen med viss skepsis eftersom det riskerar att snedvrider folkviljan. Valdemokratins kanske främsta förtjänst är nämligen att den garanterar ett jämlikt inflytande genom att alla har lika stor möjlighet att påverka politiken. Utifrån ett politiskt jämlikhetsperspektiv är valdeltagandet därmed en form av politiskt deltagande som är särskilt angeläget att bevaka, utan att för den sakens skull glömma bort deltagardemokratins styrkor och förtjänster.

⁸ Gilljam & Hermansson 2003

≡ 2.2 Ungas politiska deltagande och engagemang

I forskningen om ungas politiska deltagande har det under många år funnits en splitt-rad syn när det gäller ungdomars politiska deltagande och engagemang. Vissa menar att unga är och har blivit mindre politiskt engagerade över tid. Det märks bland annat i studier som visar att allt färre unga deltar i traditionella former för politiskt delta-gande såsom föreningsliv och i de politiska partierna jämfört med den äldre delen av befolkningen. Andra framhåller att unga alltså är engagerade men väljer att delta på ett delvis annat sätt än äldre generationer, till exempel genom sociala medier, i frivil-ligarbete och att göra medvetna val som konsument. En förklaring till de delvis skilda uppfattningarna kan alltså förklaras med vilka former av deltagande som beaktas. Med en generös och inkluderande begreppsapparat, som rymmer olika former av delta-gande och politiskt intresse, förefaller unga alltså inte alls oengagerade.⁹ Ungdomars valdeltagande och politiska intresse är tämligen högt generellt sett, och har också ökat något över tid.¹⁰

Samtidigt är det viktigt att framhålla att det också finns grupper av unga som inte deltar eller kan betraktas som samhällsengagerade. Dessa unga har i forskningen beskrivits i termer av oengagerade, passiva och desillusionerade när det kommer till ett flertal aspekter av vad som kännetecknar ett aktivt medborgarskap.¹¹ Till skillnad från de ungdomar som tar en aktiv roll i demokratin genom att rösta och delta i civilsam-hället har dessa unga ofta ett lågt engagemang, politiskt intresse, förtroende, självtill-tro och måttliga kunskaper om politik. Att på olika sätt stärka deras möjligheter och vilja att delta, inte minst i samband med val, framstår därför som särskilt viktigt för ett högt och jämlikt valdeltagande.

Det går naturligtvis att diskutera huruvida ett högt valdeltagande alls är eftersträ-vansvärt. Med en elitistisk syn på valdemokratin är det möjligt att hysa uppfattningen att ett visst mått av inaktivitet inte behöver vara skadligt för demokratin. Genom att ointresserade och okunniga medborgare avstår från att rösta ökar möjligheterna för de mer intresserade och insatta att påverka samhällsutvecklingen. I den här rapporten ansluter vi oss emellertid till uppfattningen att ett högt valdeltagande är något positivt eftersom det är ett mått på demokratin styrka och ger legitimitet för det politiska sys-temet. Därtill minskar ett högt valdeltagande risken för att politiken ska snedvridas, det vill säga, att vissa medborgare får större inflytande än andra.

≡ 2.3 Hur skillnader i valdeltagande kan förklaras och förstås

Varför väljer vissa individer att rösta medan andra avstår? Frågan har väckt omfattande intresse inom samhällsvetenskaplig forskning. Förklaringarna är många och handlar om allt ifrån hur valsyste-met är organiserat till vilka resurser som individen förfogar över och den kontext som individen befinner sig i. I den här rapporten är det inte möjligt att redogöra för alla typer av förklaringar. Vad som däremot kan göras är att adressera några tongivande perspektiv från litteraturen.

Institutionella faktorer

En första förklaring till varför valdeltagandet varierar handlar om de institutionella faktorerna som omgärdar själva valdeltagandet. Det handlar i korthet om på vilket sätt valet och valsyste-met är organiserat där vissa institutionella förutsättningar kan

⁹ Amnå, Ekström & Stattin 2016

¹⁰ Bäck, Bäck & Gustafsson 2015; Mucf 2021.

¹¹ Amnå et al. 2016, s. 92–94

begränsa valdeltagandet och andra stimulera detsamma. Forskning har till exempel visat att länder med proportionella val har högre deltagande än länder som använder majoritetsvals-system, vilket förklaras med att individer upplever sig mer representerade vilket stimulerar ett högre deltagande.¹² Därtill har till synes triviala faktorer såsom när under veckodagen och året som valet äger rum visat sig spela roll för i vilken utsträckning olika grupper av medborgare röstar.¹³ Sverige har pekats ut som ett land med tämligen gynnsamma förutsättningar för ett högt deltagande i valen, bland annat tack vare vårt proportionella valsystem.¹⁴

Ett exempel på en institutionell förutsättning som ibland diskuteras i den svenska politiska kontexten vad gäller ungdomar är införandet av sänkt rösträttsålder till 16 år. I vissa andra länder, däribland Österrike har 16-åringar rösträtt i nationella val sedan 2007. I Norge och Tyskland är rösträttsåldern 16 år, fast bara i lokala val. I forskningen har potentiella konsekvenser av att sänka rösträttsåldern till 16 år behandlats i ett flertal studier. En studie från Österrike visar att sänkt rösträttsålder har en positiv effekt på ungas valdeltagande.¹⁵ Samtidigt gynnade initiativet partier på ytterkanten av det politiska spektrumet.¹⁶ Vidare har experimentella studier från Belgien visat att en sänkning av rösträttsåldern gav en viss positiv effekt på ungas uppmärksamhet för politik men däremot inga effekter på politiska engagemanget överlag.¹⁷

Uppväxtvillkor, skola och arv

En annan förklaring till varför valdeltagandet varierar utgår från individens socioekonomiska bakgrund eller status. I grund och botten kan man säga att det handlar om individens tillgång till resurser såsom inkomst, utbildning och olika typer av kunskaper och färdigheter. En återkommande slutsats i många studier är betydelsen av föräldrarnas socioekonomiska bakgrund. Barn och unga som växer upp i socioekonomiskt resursstarka hem med föräldrar med hög inkomst och utbildning, tenderar att delta i högre grad jämfört med barn som vuxit upp i resurssvaga hem.¹⁸ En förklaring är att föräldrarnas socioekonomiska status förs över till barnen vilket får en effekt på det politiska engagemanget. Studier har dessutom visat att föräldrars politiska engagemang kan ha en direkt påverkan på barnens framtida engagemang som vuxen. Barn till politiskt engagerade föräldrar deltar i högre utsträckning när de når vuxen ålder jämfört med de som haft mindre engagerade föräldrar.¹⁹

Utöver uppväxtvillkor tenderar grundläggande faktorer som ålder, kön och etnisk bakgrund att hänga samman med valdeltagandet. Fram till början på 1970-talet röstade män i något högre utsträckning än kvinnor men därefter har skillnaderna mellan könen blivit allt mindre. I det senaste riksdagsvalet röstade män och kvinnor i nästan lika stor utsträckning, 87,8 procent av kvinnorna och 86,5 procent av männen, vilket ger en skillnad på lite drygt 1 procentenhet. Yngre kvinnor tenderar däremot att rösta i något högre grad än män. Bland äldre är förhållanden det omvända. Personer med utländsk bakgrund röstar däremot i mindre utsträckning än personer med föräldrar som vuxit upp i Sverige.²⁰

¹² Norris 2002

¹³ Se exempelvis Mattila 2003

¹⁴ Holmberg & Oskarsson 2004

¹⁵ Zeglovits & Aichholzer 2014

¹⁶ Bronner & Ifkovits 2019

¹⁷ Stiers, Hooghe & Dassonneville 2021

¹⁸ Jennings & Niemi 1981; Jennings, Stoker, & Bowers 2009; Levinsen & Yndigejn 2015

¹⁹ Neundorf och Smets 2017

²⁰ SCB 2019

Utöver ungdomars uppväxtvillkor har skolan lyfts fram som en särskilt viktig kontext av betydelse för att forma unga till aktiva medborgare.²¹ Som påpekats inledningsvis har skolan en roll att undervisa om demokrati, att visa vad det är i praktiken och att utjämna ojämlikheter så att alla medborgare, oavsett förutsättningar, kan förvalta sitt medborgarskap. En förklaring till skolans roll är att utbildning ger en ökad kunskap om samhällsfrågor och en bättre tankeförmåga vilket verkar gynnsamt för det politiska deltagandet. Individer som har goda politiska kunskaper och förmåga och möjlighet att omsätta sina idéer i handling deltar i högre utsträckning än individer som saknar motsvarande resurser.²²

Forskning har på olika sätt visat att skolan har betydelse för ungdomars valdeltagande. Till exempel kan lärares insatser i klassrummet påverka ungdomars valdeltagande och benägenhet att rösta.²³ I en studie av 1670 gymnasieelever i 80 samhällsvetenskapliga klasser i USA konstaterar Syvertsen (2009) med kollegor att klassrumsnära insatser ökar ungas vilja att delta i val. Att i samband med val informera om valsyste- met, hur röstningen går till, föra diskussioner om vikten av att rösta och om vad de politiska partierna står för hade en tydlig positiv effekt på viljan att rösta. Den typen av klassrumsnära insatser har i studier bland yngre barn också visat sig påverka dialogen mellan barn och föräldrar positivt när det gäller intresse för politik och vikten av att rösta.²⁴

Studier visar också att utbildningens längd kan bidra till att utjämna ojämlikheter i valdeltagande. Statsvetarna Karl-Oskar Lindgren, Sven Oscarsson och Mikael Persson har i en utvärdering av förlängningen av de yrkesförberedande gymnasieprogrammen som genomfördes i Sverige under 1990-talet konstaterat av att reformen bidrog till att utjämna skillnader i valdeltagande mellan individer med olika familjebakgrund. Däremot hade reformen ingen effekt på det genomsnittliga valdeltagandet. En slutsats som dras av forskarna är att förlängd skolgång kan ha en viktig kompensatorisk effekt på valdeltagandet, men att den inte bidrar till någon generell ökning av valdeltagandet.²⁵

På senare år har emellertid frågan om hur betydande utbildningen verkligen är för det politiska deltagandet diskuterats.²⁶ Studier har visat att utbildning har en mer begränsad effekt på det politiska deltagandet än vad som tidigare varit känt. Skillnader i politiskt deltagande, till exempel om man röstar eller inte, tycks i betydande utsträckning bero på i vilken mån ungdomar diskuterar politik hemma, hur umgängeskretsen ser ut samt medfödda förmågor. Vad gäller det sistnämnda har forskning på senare tid riktat intresse för samspelet mellan arv och miljö. Ett flertal studier har visat att det genetiska arvet har ganska stor betydelse för våra politiska beteenden.²⁷ Genom att jämföra enäggstvillingar, som har identiska genetiska uppsättningar, med tvåäggstvillingar som i genomsnitt har halva arvsmassan gemensam, har statsvetaren Sven Oskarsson visat att så mycket som 30–50 procent av det politiska engagemanget kan härledas till genetiska faktorer.²⁸ Detta tyder alltså på att det politiska engagemanget, såsom valdeltagande, formas i samspel mellan arv och miljö. Det är alltså inte enbart uppväxtvillkor och skolan som har en betydelse för valet eller möjligheten att delta i val.

²¹ Se exempelvis Keating & Janmaat 2016

²² Barabas, Jerit, Pollock & Rainey 2014

²³ Torney-Purta et al. 2001; Hess 2009; Syvertsen et al 2009

²⁴ McDevitt & Chaffee 2000, 2002

²⁵ Lindgren, Oscarsson & Persson 2017

²⁶ Persson 2015

²⁷ Se exempelvis Klemmensen, Hatemi, Hobolt, Petersen, Skytthe, & Nørgaard 2012; Fowler & Dawes 2008

²⁸ Dawes, Cesarini, Fowler, Johannesson, Magnusson & Oskarsson 2014

Attityder, incitament och självtilltro

En ytterligare typ av förklaring till varför valdeltagandet varierar tar fasta på individens attityder och olika incitament. Sedan tidigare finns kunskap om att sociala och politiska attityder styr vårt handlande. Individer som har ett intresse för politik, upplever politiker och politiska institutioner som förtroendeingivande och valsyste­met som robust och pålitligt röstar i högre utsträckning än de som inte har intresse eller känner motsvarande förtroende.²⁹ Politiskt intresse förefaller också vara viktigt för att förstå varför ungdomar inte röstar. Ungdomar som avstår från att rösta gör det på grund av ett bristande intresse för politik och samhälle snarare än känslan av maktlöshet och tilltron till politiska institutioner.³⁰

Relaterat till detta har forskning också betonat vikten av olika typer av incitament för att delta i val, det vill säga olika fördelar som den som deltar i politiken kan tillgodogöra sig. En vanlig distinktion går mellan kollektiva och selektiva incitament. Det förstnämnda handlar om att individen deltar i tron att insatsen, till exempel att rösta i val, påverkar utfallet. Det sistnämnda handlar om den tillfredsställelse som individen får genom att delta. Det kan till exempel handla om att individen känner en plikt att rösta, tycker det är roligt eller att deltagandet skapar olika typer av sociala band och nätverk och en känsla av gemenskap och samhörighet.³¹

Forskning pekar på att både kollektiva och selektiva incitament har betydelse för det politiska deltagandet men att de har olika betydelse beroende på vilken form av deltagande som avses.³² När det gäller valdeltagandet framhålls ibland att valhandlingen är en tämligen irrationell handling eftersom möjligheten för en enskild individ att påverka valutgången är mycket liten. Valdeltagandet förefaller emellertid påverkas mer av selektiva incitament och förknippas med skyldighet som medborgare och ett behov av att uttrycka sin uppfattning.³³

På liknande sätt hänger ungas politiska självtilltro samman med viljan att rösta. Unga som tror på sin egen politiska förmåga är också mer benägna att rösta än de som inte gör det. Att stärka ungas politiska självtilltro har således lyfts fram som betydelsefull. Men inte bara den politiska självtilltron spelar roll för ungas benägenhet att rösta. Studier av förstagångsröstare från USA har visat att även den generella självtilltron (general self-efficacy), vad man skulle kunna kalla självkänsla, har visat sig betydelsefull för benägenheten att rösta. Det gällde i synnerhet ungdomar som växer upp i familjer med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar.³⁴

²⁹ e.g. Grönlund & Setälä 2007; Hooghe & Marien 2013.

³⁰ Dahl, Amnå, Banaji, Landberg, Šerek, Ribeiro, ... & Zani 2018

³¹ Se exempelvis Whiteley 1995

³² Bäck, Teorell & Westholm 2006

³³ Oscarsson 2006; Teorell & Westholm 1999

³⁴ Condon & Holleque 2013

Sociala nätverk och grupptillhörighet

Skillnader i valdeltagande hänger också samman med individens sociala nätverk som exempelvis vänner, familj eller förankring i föreningsliv och politiska partier. Den här typen av förklaring har varit återkommande i sociologisk forskning och framhåller att nätverk kan ge individen tillgång till olika typer av resurser och information, vilket skapar gemenskap och ett intresse som påverkar det politiska deltagandet.³⁵ Förekomsten av sociala nätverk kan alltså ha en mobiliserande effekt på valdeltagandet. På samma sätt kan frånvaron av densamma dämpa viljan att delta i val.³⁶ Ett exempel på nätverk är äktenskapet. Studier från USA har visat att giftermål under unga år minskar det politiska deltagandet och särskilt deltagande som äger rum på individuell basis, såsom valdeltagande.³⁷

Flera studier har också visat att ett engagemang i civilsamhälleorganisationer har en positiv effekt på olika former av politiskt engagemang. Till exempel har studier visat att ju fler olika typer av föreningar som unga är engagerade i desto intensivare är det politiska engagemanget.³⁸ På liknande sätt finns det studier som pekar på ett positivt samband mellan medlemskap i civilsamhällesorganisationer och att delta i val.³⁹ Unga som är medlemmar i en förening röstar i högre grad än de som inte är medlemmar. McFarland och Thomas (2006) har i en longitudinell studie, där man följer samma individer under en längre tid, dessutom visat att ett politiskt engagemang i civilsamhällesorganisationer under ungdomsåren har en viss positiv effekt på det politiska engagemanget som vuxen, däribland valdeltagandet. Civilsamhället, eller sociala nätverk, tycks, således ha en viss potential att stimulera valdeltagandet, även om effekterna av ett medlemskap och engagemang i förening i dessa studier framhålls som ganska svaga.⁴⁰

Vid sidan av nätverk har forskning också lyft fram andra närliggande förklaringar till varför valdeltagandet kan skilja sig åt mellan individer. Inom psykologisk forskning framhålls ibland social identitetsteori som en viktig förklaring till politiskt beteende. Resonemanget går i korthet ut på att individen har ett grundläggande behov av grupptillhörighet som skapar trygghet, gemenskap, och uppskattning. Individer som känner en anknytning till en grupp är också mer benägna att anpassa sig till de normer som gäller för gruppen.⁴¹ Individer som bryter mot de normer som gäller för gruppen riskerar att falla utanför gruppen, och betraktas som avvikare. Enligt det här resonemanget kommer alltså personer som känner en stark grupptillhörighet där deltagande i val är en utpräglad norm delta oftare i val än individer där sådana normer inte är utmärkande för gruppen.

³⁵ McClurg 2003

³⁶ Brady, Verba & Schlozman 1995

³⁷ Stoker & Jennings 1995, s. 427

³⁸ Quintelier 2008

³⁹ Frisco, Muller & Dodson 2004; Li & Zhang 2017

⁴⁰ McFarland & Thomas 2006

⁴¹ Tajfel & Oakes 1986

En närliggande omständighet av betydelse är den sociala och politiska kontext som individen befinner sig i. Sociala kontexter avser de sammanhang och den plats där vi arbetar och bor. Genom att arbeta och vistas i en social kontext kommer individen att nås av olika budskap och information vilket påverkar sociala men också politiska beteenden.⁴² Det är känt sedan tidigare att i områden med hög arbetslöshet röstar en mindre andel av befolkningen⁴³. På liknande sätt har områden med hög andel utrikesfödda ofta ett lägre valdeltagande. En förklaring till det sistnämnda kan vara att de erfarenheter som utrikes födda bär med sig från sina hemländer, eller känslan av utanförskap påverkar viljan att delta. Vid sidan av den sociala kontexten lyfter forskning också fram den politiska kontexten som en viktig förklaring till variationer i valdeltagandet. Det kan till exempel handla om huruvida väljarna uppfattar valet som intressant, att det finns tydliga skiljelinjer mellan de politiska partierna. Under valår där utgången av valet är ovisst, dvs. där kampen om regeringsmakten är jämn har visat sig mobilisera väljarna till valurnorna.⁴⁴

⁴² Strömblad 2003

⁴³ Kimberlee 2002

⁴⁴ Holmberg & Oskarsson 2004

3

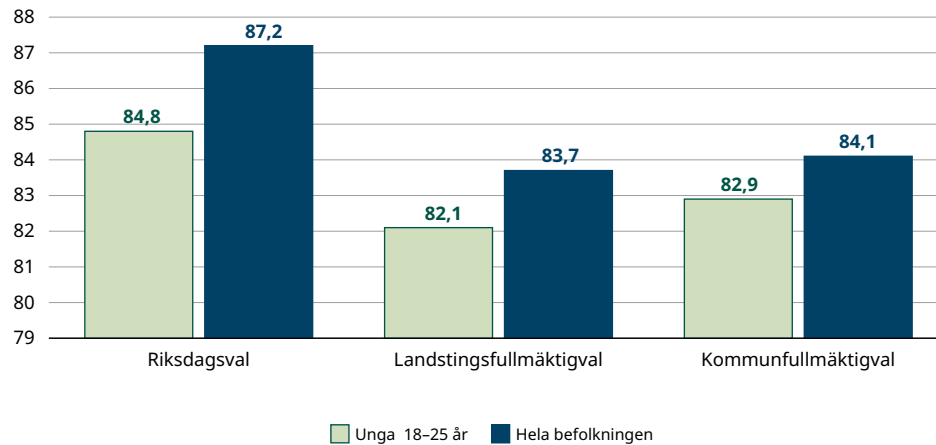
Ungas valdeltagande på nationell nivå

3.1 Ungas deltagande i de allmänna valen 2018

I 2018 års riksdagsval röstade 87,2 procent av de röstberättigade i Sverige vilket är 1,4 procentenheter högre jämfört med 2014 års riksdagsval. Motsvarande siffra år 2018 för unga mellan 18–25 år var 84,8 procent. Det innebär att valdeltagandet var 2,4 procentenheter lägre bland unga jämfört med valdeltagandet för hela den röstberättigade befolkningen. När det gäller valdeltagandet till landstings- och kommunfullmäktige var siffrorna 83,7 respektive 84,1 procent bland samtliga röstberättigade i hela landet. Bland unga i åldersgruppen 18–25 år var motsvarande siffror något lägre, 82,1 respektive 82,9 procent (se Figur 1).

Sammantaget är valdeltagandet i de allmänna valen 2018 något lägre bland unga jämfört med hela befolkningen. Men valdeltagande bland unga är relativt högt och siffror från SCB visar att i åldrarna 18–29 år ökade valdeltagandet mellan 2014 och 2018 års riksdagsval från 83 procent till 86 procent.⁴⁵

Figur 1. Andel som deltar i de allmänna valen. Procent

Vidare visar analyserna att en överväldigande majoritet av de unga som röstar i riksdagsvalet också röstar i landstings-, och kommunfullmäktigevalen. Nästan 97 procent av unga som röstade i riksdagsvalet 2018 hade också röstat i landstings-, och kommunfullmäktigevalen.

⁴⁵ SCB 2019

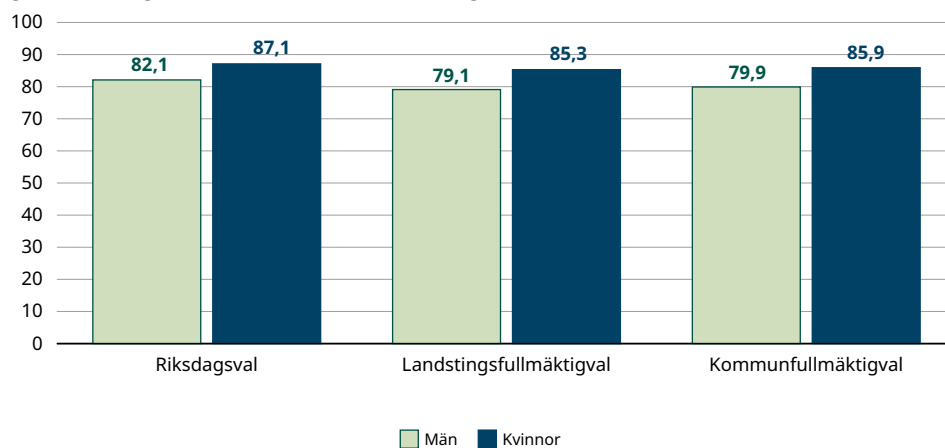
3.2 Valdeltagande och demografi

I detta avsnitt redovisas hur valdeltagandet i 2018 års val skiljer sig åt efter de demografiska egenskaperna kön, ålder, födelseland, invandringsår och bakgrund.

3.2.1 Valdeltagande efter kön och ålder

Vid en närmare titt på valdeltagandet efter kön och ålder visar resultaten att valdeltagandet är högre bland unga kvinnor jämfört med unga män i samtliga val. Till exempel i riksdagsvalet var det 87,1 procent av kvinnorna som röstade, vilket kan jämföras med 82,1 procent bland männen. Sett till hela befolkningen så röstade män och kvinnor i nästan lika stor utsträckning i riksdagsvalet 2018. Kvinnors valdeltagande var lite drygt en procentenhet högre än männens – 87,8 jämfört med 86,5 procent. Figur 2 nedan visar valdeltagandet i de allmänna valen 2018 efter kön.

Figur 2. Valdeltagande i de allmänna valen bland unga 18-25 år. Procent.

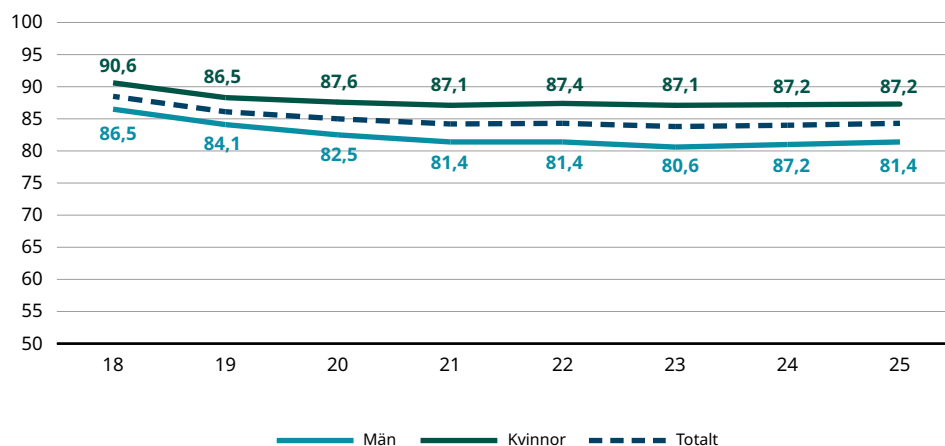

Om istället valdeltagandet i 2018 års riksdagsval bland unga män och kvinnor för varje årskull studeras (Figur 3), kan det konstateras att valdeltagandet är högre bland kvinnor jämfört med män i alla åldrar. Skillnaderna verkar också öka något med åldern. Bland 25-åringarna är skillnaden i valdeltagande hela 6,5 procentenheter mellan kvinnor och män, vilket kan jämföras med knappt 4 procentenheter bland 18-åringarna. Motsvarande skillnader i valdeltagande framträder också mellan unga kvinnor och män i landstings-, och kommunfullmäktigevalen. Det motsatta gäller bland de äldsta. Till exempel bland röstberättigade 75 år och äldre röstar män i större utsträckning än kvinnor.⁴⁶

⁴⁶ SCB 2019

Skillnader framträder också om valdeltagandet studeras efter varje årskull. Av resultaten i figur 3 framgår att valdeltagandet är som högst bland de allra yngsta, 18–19-åringarna, och avtar sedan i åldrarna som direkt följer. Studeras istället det generella mönstret bland hela den svenska befolkningen i senaste riksdagsvalet kan det konstateras att valdeltagandet pendlar efter ålder. I huvudsak stiger valdeltagandet i takt med åldern ända upp till strax under 50 år för att därefter plana ut och avta innan 80 års ålder.⁴⁷

Figur 3. Valdeltagande i riksdagsvalet 2018 bland unga 18–25 år efter ålder och kön. Procent.

Valdeltagande efter födelseland och senaste invandringsår

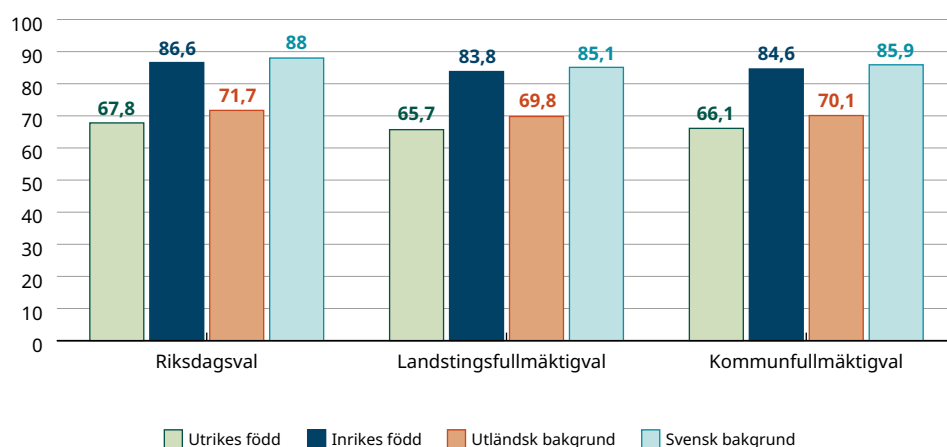
Valdeltagande bland unga i åldrarna 18–25 år skiljer sig åt efter födelseland och bakgrund. Som framgår av figur 4, deltog inrikes födda i valen i större utsträckning än utrikes födda. I riksdagsvalet 2018 var valdeltagandet 67,8 procent bland utrikes födda, medan motsvarande siffra för inrikes födda låg på 86,6 procent. Motsvarande skillnader finns även för hela gruppen röstberättigade svenska medborgare. Bland den gruppen var valdeltagandet i riksdagsvalet 91 procent bland inrikes födda och 74 procent bland utrikes födda.

Skillnader mellan utrikes och inrikes födda framträder även i valdeltagandet i landstings-, och kommunfullmäktigevalen. Valdeltagandet var i 2018 års landstingsfullmäktigval 65,7 procent bland utrikes födda, jämfört med 83,8 procent bland inrikes födda. Motsvarande siffror för kommunfullmäktigeval var 66,1 respektive 84,6 procent.

⁴⁷ SCB 2019

Samma tydliga mönster syns då skillnaderna i valdeltagande mellan unga med utländsk och svensk bakgrund studeras. I denna studie definieras personer med utländsk bakgrund som personer som är utrikes födda, eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Till personer med svensk bakgrund räknas personer som är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar eller en inrikes född och en utrikes född förälder. I riksdagsvalet 2018 röstade 71,7 procent av unga med utländsk bakgrund och 88 procent av dem med svensk bakgrund. I landstingsfullmäktigvalet var motsvarande siffra 69,8 jämfört med 85,1 procent. Skillnaden mellan grupperna är nästan 15 procentenheter i valet till kommunfullmäktige.

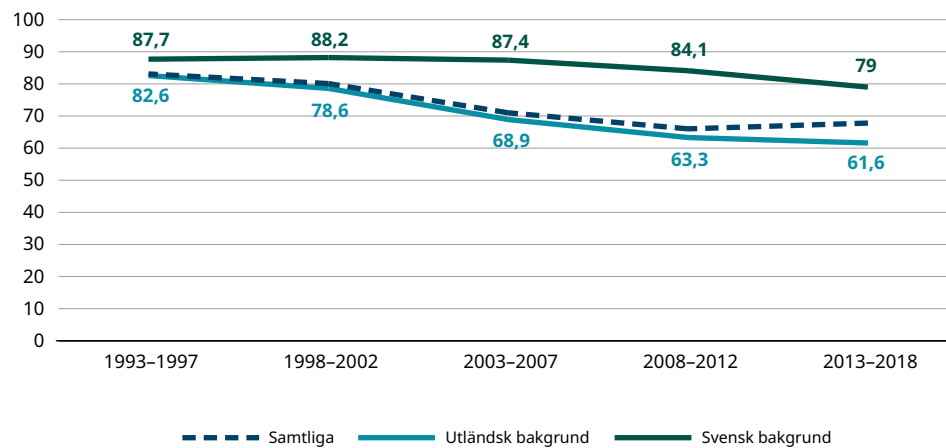
Figur 4. Valdeltagande i de allmänna valen bland unga 18-25 år efter födelse-land och bakgrund. Procent.

Man kan tänka sig att personer som har invandrat till Sverige och har utländsk bakgrund röstar i större utsträckning ju längre tid man har bott i Sverige, det vill säga att valdeltagandet med tiden närmar sig valdeltagandet bland personer med svensk bakgrund. Detta kan studeras på olika sätt och med hjälp av olika variabler. I denna studie undersöks om valdeltagandet bland unga med utländsk och svensk bakgrund skiljer sig åt efter senaste invandringsår. Uppgifter om senaste invandringsåret avser datum för det senaste tillfället en person invandrat till Sverige. Analyserna visar på ett högre valdeltagande bland unga med senaste invandringsdatum år 2002 eller senare (se figur 5). Detta gäller för samtliga unga oavsett bakgrund. Samtidigt är det värt att notera att gapet i valdeltagande mellan unga med utländsk och svensk bakgrund minskar ju längre tillbaka senaste invandringsdatumet är.

Liknande mönster som beskrivits ovan har bekräftats även för hela befolkningen. Samtidigt visar SCB:s analyser att valdeltagandet även varierar med vistelsetiden i Sverige. Valdeltagandet är högre bland dem som har en sammanlagd vistelsetid i Sverige 15 år eller längre.⁴⁸ Det är sannolikt att liknande mönster kan skönjas när sambandet mellan vistelsetid och valdeltagandet studeras bland unga.

Figur 5. Valdeltagande i riksdagsvalet 2018 efter senaste invandringsår och bakgrund. Procent.

⁴⁸ SCB 2019

3.3 Valdeltagande och resurser

I detta avsnitt studeras valdeltagandet bland unga med olika resurser, det vill säga olika socioekonomiskt relaterade faktorer, såsom utbildningsnivå, behörighet och sysselsättning. Dessa faktorer kan alltså betraktas som indikatorer på de ungas resurser som på olika sätt kan påverka deras förutsättningar att delta i valen och engagera sig i samhället i stort.

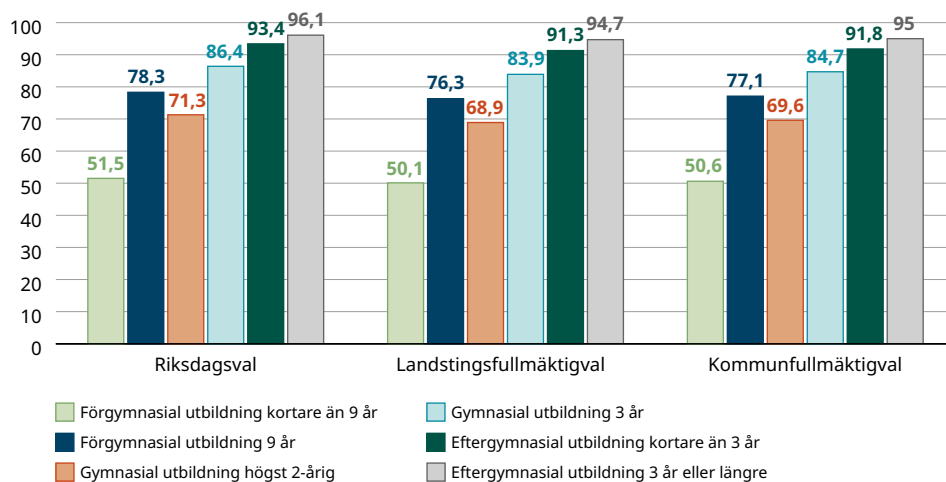
Valdeltagande efter utbildningsnivå och behörighet

Vid sidan av demografiska egenskaper är utbildning en faktor som har visat sig ha ett samband med benägenheten att rösta i val. Figur 6 visar skillnader i valdeltagandet i de tre valen satt i relation till utbildningsnivån. Andelen unga som röstar ökar i takt med en högre utbildningsnivå. Vid riksdagsvalet var valdeltagandet knappt 96 procent bland dem med eftergymnasial utbildning 3 år eller längre, medan motsvarande siffra för dem med förgymnasial utbildning kortare än 9 år var 51,5 procent. Detta betyder att valdeltagandet är nästan 45 procentenheter högre bland dem med högskoleutbildning än bland dem med förgymnasial utbildning.

Samma mönster går igen i deltagande i landstings-, och kommunfullmäktigevalen. Vid 2018 års landstingsfullmäktigval var valdeltagandet knappt 50 procent bland dem med förgymnasial utbildning kortare än nio år, medan det var nästan drygt 95 procent bland dem med eftergymnasial utbildning tre år eller längre. Motsvarande siffror för valet till kommunfullmäktige låg nästan på samma nivåer, 50,6 respektive 95 procent.

Det finns även en samvariation mellan valdeltagandet och utbildningsnivå när hela den svenska röstberättigade gruppen studeras. Till exempel vid riksdagsvalet 2018 var valdeltagandet nästan 95 procent bland dem med eftergymnasial utbildning, medan motsvarande siffra bland dem med förgymnasial utbildning (nio år eller kortare) var 80 procent.⁴⁹

Figur 6. Valdeltagande år 2018 i de allmänna valen bland unga 18-25 år efter utbildningsnivå. Procent.

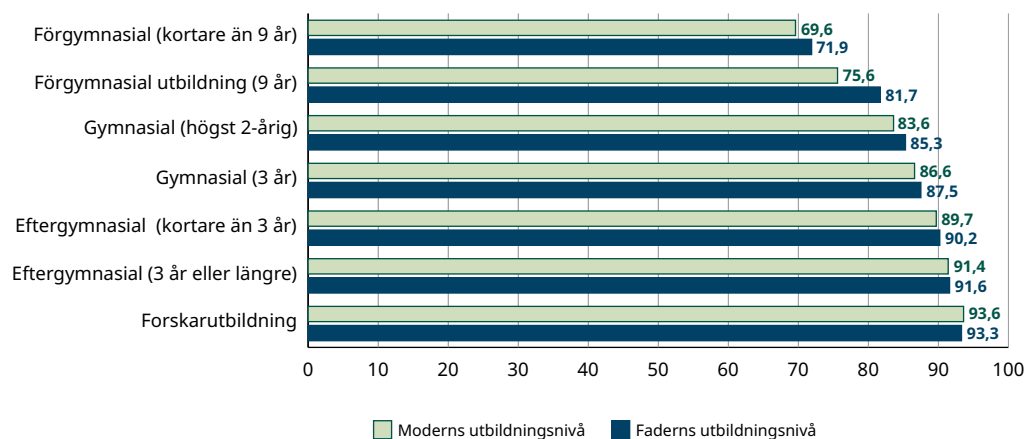

Kommentar: Gymnasial utbildning högst 2-årig omfattar yrkesinriktade och studieförberedande utbildningar. I den kategorin ingår också övrig gymnasial utbildning som är kortare än 2 år.

⁴⁹ SCB 2019

En återkommande slutsats i många studier är att föräldrarnas socioekonomiska bakgrund hänger samman med ungas valdeltagande. Därför undersöker denna studie skillnader mellan ungas socioekonomiska förutsättningar via föräldrarnas utbildningsnivå. Figur 7 visar att det finns ett tydligt samband mellan föräldrars utbildningsnivå och ungas valdeltagande. Unga med föräldrar med eftergymnasial utbildning röstar i högre utsträckning jämfört med unga med föräldrar som har kortare utbildning. Valdeltagandet bland unga ökar även i takt med stigande utbildningsnivå bland föräldrarna. Detta gäller för samtliga val.

Figur 7. Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga 18-25 år efter föräldrarnas utbildningsnivå. Procent

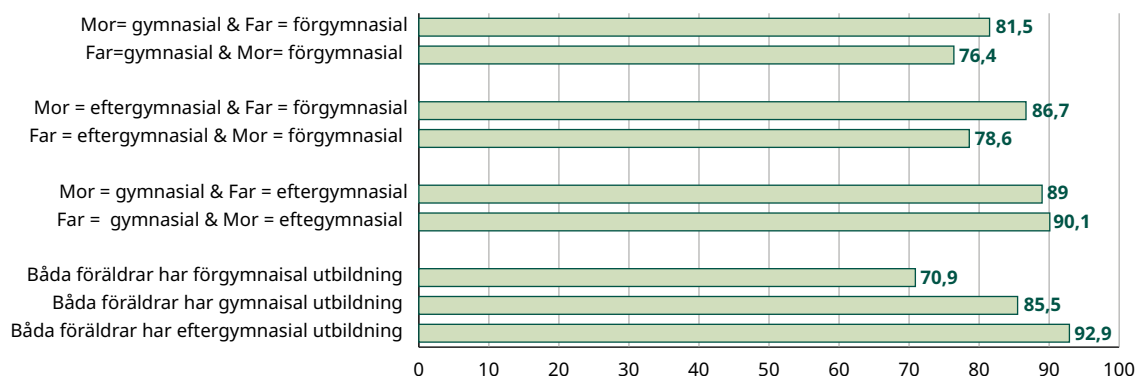
Analysen av föräldrarnas utbildningsnivå i relation till de ungas valdeltagande i 2018 års riksdagsval fortsätter genom att studera om och hur gruppens valdeltagande varierar med olika kombinationer av föräldrarnas utbildningsnivå. Som framgår av resultaten nedan är valdeltagandet högst bland unga som har två föräldrar med eftergymnasial utbildning (92,9 procent), jämfört med unga som har två föräldrar med gymnasial eller förgymnasial utbildning. Valdeltagandet avtar alltså med kortare utbildningsnivå hos båda föräldrarna.

Därtill visar resultaten att valdeltagandet är relativt högt även när endast en av föräldrarna har en längre utbildning. Valdeltagandet är drygt 90 procent bland de unga som har en mor med eftergymnasial utbildning och en far med gymnasial utbildning. Valdeltagandet är 89 procent när det omvända förhållandet gäller, det vill säga när de unga har en far med eftergymnasial utbildning och en mor gymnasial utbildning.

Vidare visar våra analyser att valdeltagandet bland de unga varierar i relation till olika kombinationer av föräldrarnas utbildningsnivå. Valdeltagandet är drygt åtta procentenheter högre om det är modern som har eftergymnasial utbildning och fadern har förgymnasial utbildning än om det är det omvända som gäller (alltså att fadern har eftergymnasial och modern förgymnasial utbildning). På samma sätt är skillnaden drygt fem procentenheter när vi studerar kombinationen av gymnasial och förgymnasial utbildning. Bland unga som har en mor med gymnasial utbildning och en far med förgymnasial utbildning är valdeltagandet nästan 85 procent, medan motsvarande siffra bland unga som har en far med gymnasial utbildning och en mor med förgymnasial utbildning är 76,4 procent.

I syfte att undersöka att faderns och moders utbildningsnivå relaterar olika till de ungas valdeltagandet och att relationen inte är beroende av andra faktorer kontrollerades betydelsen av faktorer som kön, ålder och födelse-land. Resultaten från dessa analyser visade att moderns utbildningsnivå hade en starkare korrelation med de ungas valdeltagande jämfört med faderns utbildningsnivå, även när hänsyn togs till viktiga bakgrundsfaktorer. Men med den statistik som denna studie har tillgång till är det inte möjligt att studera de bakomliggande mekanismer som kan förklara varför moderns och faderns utbildningsnivå verkar ha olika betydelse för de ungas valdeltagande. Däremot kan en möjlig förklaring vara att kvinnor i högre utsträckning än män ses som förebilder av de unga eftersom de röstar i högre grad än män. Samtidigt har studier inom socialisationsforskningen visat att mammorna har ett relativt större inflytande på barnens politiska värderingar och förhållningssätt till politik än papporna.⁵⁰

Figur 8. Valdeltagandet i 2018 års riksdagsval bland unga 18-25 år efter olika kombinationer av föräldrarnas utbildningsnivå. Procent.

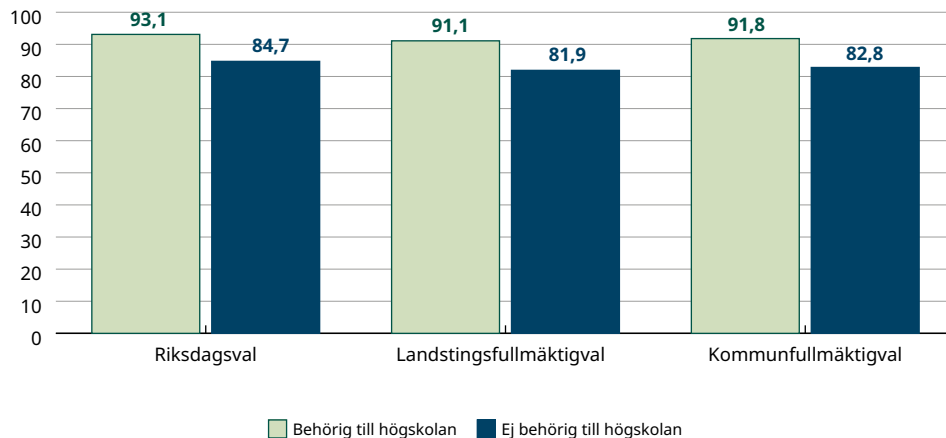
En faktor som påverkar och är nära länkad till utbildningsnivån är grundläggande behörighet till högskolestudier. Behörighet har inte enbart betydelse för ungas möjligheter till högre utbildningar, utan den påverkar även etablering i arbetslivet i ett senare skede i livet. Studier från bland annat MUCF har visat att en större andel av de som gick ut gymnasieskolan utan högskolebehörighet varken arbetar eller studerar senare i livet jämfört med de som gick ut med behörighet.⁵¹

Denna rapport kan även visa att behörighet till högre studier har betydelse för deltagandet i de allmänna valen. Resultaten visar att i riksdagsvalet 2018 röstade drygt 93 procent av unga med behörighet till högskolan och nästan 85 procent bland dem utan högskolebehörighet. I valet till landstingsfullmäktige var motsvarande siffror 91,1 respektive 81,9. Även i kommunfullmäktigevalet röstade unga med behörighet i större utsträckning än unga utan behörighet, 91,8 jämfört 82,8 procent.

⁵⁰ jfr. Zuckerman, Dasović & Fitzgerald 2007

⁵¹ jfr. MUCF 2017

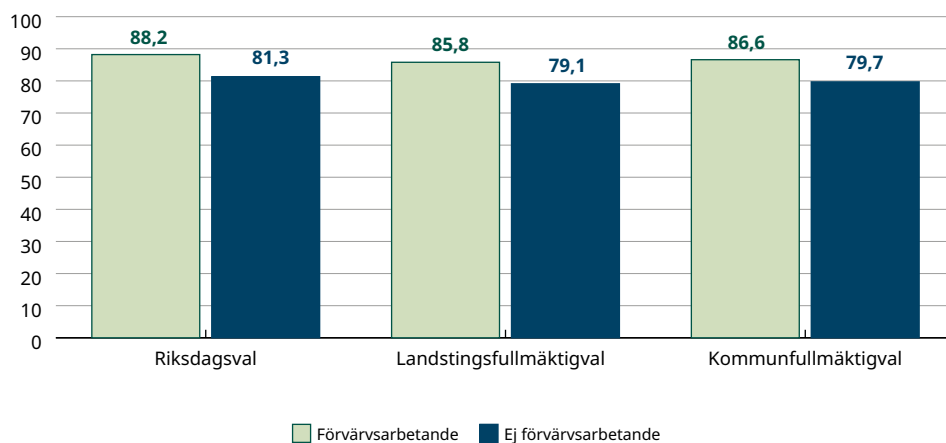
Figur 9. Valdeltagande i de allmänna valen bland unga 18–25 år efter behörighet till högskolan. Procent.

Valdeltagande efter sysselsättningsstatus

Ytterligare en faktor som brukar analyseras i relation till benägenheten att rösta är personers sysselsättningsstatus. Att vara sysselsatt är förknippat med högre valdeltagande. Detta är något som även tydligt framträder när vi analyserar valdeltagandet i de allmänna valen bland unga i åldrarna 18–25 år. Resultaten visar att i samtliga tre val röstade unga förvärvsarbetande i större utsträckning än ej förvärvsarbetande ungdomar. I riksdagsvalet röstade 88,2 procent av de försvarbetande jämfört med 81,3 procent av de ej förvärvsarbetande. Motsvarande siffror för valet till landstingsfullmäktige ligger på 85,8 respektive 79,1 procent. Valdeltagandet bland förvärvsarbetande var 86,6 procent i kommunfullmäktigevalen jämfört med 79,7 procent bland ej förvärvsarbetande.

Figur 10. Valdeltagande i de allmänna valen bland unga 18–25 år efter sysselsättningsstatus. Procent.

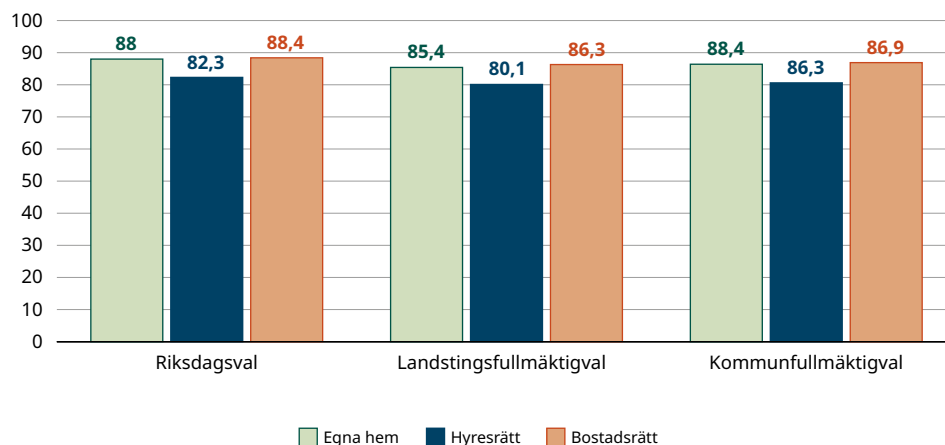

Valdeltagande efter upplåtelseformer

Vid en jämförelse av valdeltagandet för unga med olika boendeförhållande kan man se att det skiljer sig åt mellan grupperna. I samtliga tre val är valdeltagandet högre bland dem som bor i äganderätt (egna hem) eller bostadsrätt och lägre bland dem som bor i hyresrätt. I riksdagsvalet röstade 88 procent av dem som bor i egna hem, att jämföra med knappt 82 procent bland de som bor i hyresrätt. Motsvarande siffror i valet till landstingsfullmäktige var 85,4 respektive 80,1 procent. Liknande skillnader förekommer även bland grupper i valet till kommunfullmäktige – 86,4 respektive 80,6 procent. Samma tydliga mönster och skillnader förekommer även när hela gruppen röstberättigade studeras.⁵²

Skillnader i valdeltagande mellan boende i olika upplåtelseformer kvarstod även när hänsyn togs till typ av kommun. Bland unga boende i storstäder och storstadsnära kommuner röstade nästan 90 procent av dem som bodde i egna hem i riksdagsvalet jämfört med knappt 82 procent bland dem som bor i hyresrätt. Motsvarande andelar för unga i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner var 86 procent bland dem boende i egna hem och drygt 80 procent bland dem boende i hyresrätt. Detta visar alltså att även vid kontroller för kommuntyp kan ett lägre valdeltagande bland unga som bor i hyresrätter fortfarande konstateras och ett högre valdeltagande bland unga boende i egna hem.

Figur 11. Valdeltagandet i de allmänna valen 2018 bland unga 18-25 år efter upplåtelseformer. Procent

3.4 Valdeltagande efter sociala nätverk

Utöver olika typer av resurser och demografiska egenskaper har även individens sociala kontext och omgivning visat sig ha betydelse för benägenheten att rösta i de allmänna valen. I relation till ungas valdeltagande studerar denna rapport vikten av de ungas civilstånd för deras faktiska deltagande i allmänna valen.

Drygt 96 procent av samtliga unga som ingick i denna studie var ogifta, 1,9 procent var gifta och enbart 0,2 procent var skilda. Resultaten visar att det finns skillnader mellan gifta och ogifta i valdeltagandet till samtliga val. I riksdagsvalet var valdeltagandet bland gifta drygt 77 procent och nästan 86 procent bland ogifta. I valet till landstingsfullmäktige var motsvarande siffror 75,9 respektive 83,6 procent. Även i valet till kommunfullmäktige röstade de gifta i lägre utsträckning än ogifta, 76,3 jämfört med 84,3 procent. Resultaten gäller oavsett kön och ålder. Dessa resultat skiljer sig dock från de som är redovisade för hela gruppen röstberättigade i Sverige,

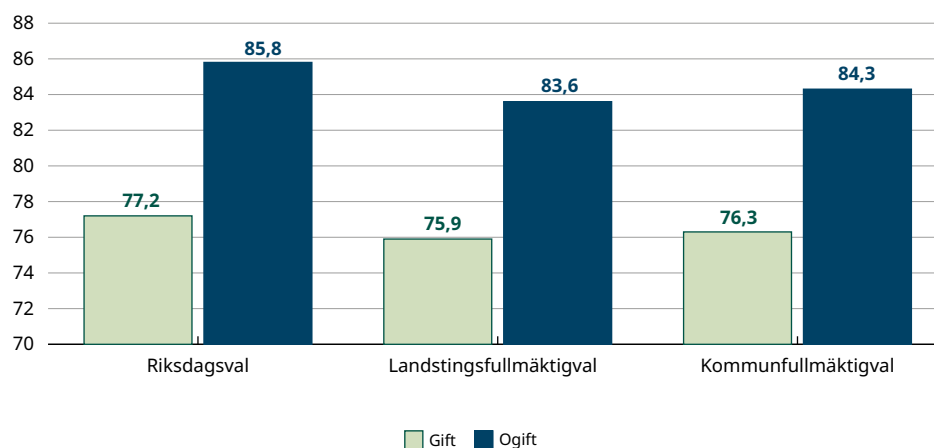
⁵² jfr. SCB 2019

där benägenheten att rösta har varit något högre bland dem som är gifta än dem som inte är det.

För att ta reda på om skillnader i valdeltagande mellan gifta och ogifta beror på något annat, till exempel om någon av grupperna består av en hög andel utrikes- eller inrikes födda, gjordes analyser där olika egenskaper kontrollerades. Vid kontroll för kön, ålder, födelseland, utländsk bakgrund och utbildningsnivå kan det fortfarande konstateras ett lägre valdeltagande bland gifta och högre valdeltagande bland ogifta.

Med den data som finns tillgänglig i denna studie är det svårt att hitta rimliga förklaringar till varför den unga gruppen skiljer sig något från befolkningen i stort. En möjlig förklaring skulle kunna vara att de flesta unga i åldrarna 18–25 befinner sig i en intensiv period av sina liv där stora förändringar äger rum. Det kan bland annat handla om att bli klar med sina högskolestudier, etablera sig på arbetsmarknaden och skaffa eget boende. Familjebildningen, som annars indikerar en högre grad av mognad och ansvarstagande, inklusive en omsorg om demokratin, kan under en sådan omvälvande period av livet som de unga vuxenåren, få motsatt effekt på valdeltagandet. Våra resultat är således i linje med studier från USA som har visat att giftermål under unga år minskar det politiska deltagandet.⁵³

Figur 12. Valdeltagandet i de allmänna valen 2018 bland unga 18–25 år efter civilstånd. Procent.

⁵³ Stoker & Jennings 1995, s. 427

4

Valdeltagandets geografi

Valdeltagandet bland unga utifrån deras demografiska och socioekonomiska egenskaper har hittills undersökts. I detta kapitel studeras valdeltagandets rumsliga variation genom att titta närmare på hur valdeltagandet ser ut på olika lokala och regionala nivåer. Mer specifikt redogör kapitlet för hur valdeltagandet varierar på kommunnivå och mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar och utmaningar.

≡ 4.1 Ungas valdeltagande på kommunnivå

Valdeltagandet bland unga i åldrarna 18–25 år i 2018 års riksdagsval i Sveriges 290 kommuner illustreras i kartan nedan, där mörkare färger indikerar ett relativt högre valdeltagande. Av kartan kan man utläsa att valdeltagandet varierar mellan Sveriges kommuner. Generellt sätt verkar valdeltagandet bland unga vara lägre i kommunerna i Norrland jämfört med Götaland och delar av Svealand. Högst valdeltagande hade Lomma kommun i såväl riksdagsvalet (93,4 procent) som i landstings- och kommunfullmäktigevalen (91,8 respektive 92,1 procent). I Haparanda deltog de unga i lägst omfattning i samtliga val. Där deltog 70,9 procent i riksdagsvalet, 68 procent i landstingsvalet och 67,9 procent i kommunfullmäktigevalet.

Lomma och Haparanda behåller sina placeringar även när valdeltagandet studeras bland hela den röstberättigade befolkningen i Sverige.⁵⁴ Enligt siffror från SCB hade Lomma kommun högst valdeltagande i såväl riksdagsvalet som i kommunfullmäktigevalet, 93,9 respektive 92,9 procent. Motsvarande siffror för Haparanda bland samtliga röstberättigade invånare i kommunen var 72,8 respektive 63,3 procent.

Tabell 2. Kommuner med högst valdeltagandet i riksdagsvalet 2018 bland unga 18–25 år. Procent.

Kommun	Riksdagsval	Landstingsfullmäktigval	Kommunfullmäktigeval
Lomma	93,4	91,8	92,1
Öckerö	92,8	91,3	91,9
Lund	92,8	91,4	91,5
Danderyd	92,6	91,0	91,2
Täby	91,7	90,6	90,6
Uppsala	90,7	89,1	89,3
Lidingö	90,5	89,4	89,7
Kungsbacka	90,1	87,8	88,3
Vaxholm	90,1	88,3	88,8

⁵⁴ SCB 2019

4.2 Valdeltagandet efter kommungrupp

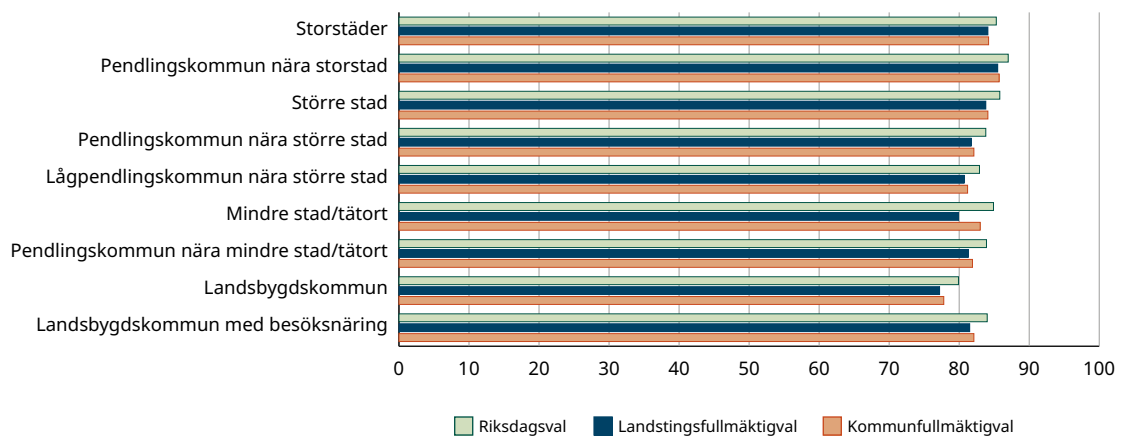
Som framgick tidigare finns en variation i valdeltagande mellan olika kommuner runtom i landet. En intressant fråga som kan ställas i sammanhanget är: vad kan dessa skillnader bero på? En möjlig förklaring kan kanske ha med grupperingen av kommunerna att göra. En av de indelningar av kommuner som brukar används återkommande i olika analyser där man söker förklara skillnaderna mellan kommuner är Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) kommungruppsindelning. SKR delar in kommunerna i nio olika grupper efter befolkningsstorlek och näringsstruktur. Dessa ordnas i sin tur under följande huvudgrupper:

- A. Storstäder och storstadsnära kommuner
- B. Större städer och kommuner nära större stad
- C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Valdeltagandet bland unga efter kommungrupp presenteras i figur 14. Generellt sett förekommer det inte några större skillnader mellan kommungrupperna. I riksdagsvalet var valdeltagandet bland unga högst i pendlingskommuner nära storstäder (87 procent) och lägst i landsbygdskommuner (79,9 procent). Även i landstings- och kommunfullmäktigevalen var de dessa två kommungrupper som hade högst respektive lägst valdeltagande. I landstingsfullmäktigevalet var siffran för pendlingskommuner nära storstad 85,5 procent och 77,2 procent för landsbygdskommuner. Motsvarande siffror för kommunfullmäktigevalen var 85,7 respektive 77,8 procent.

Sammantaget visar således analysen att vissa variationer förekommer i valdeltagandet bland unga boende i olika kommuntyper. Valdeltagandet är något lägre i landsbygdskommuner med undantag från de landsbygdskommuner med besöksnäring.

Figur 14. Valdeltagande i de allmänna valen 2018 bland unga 18-25 år efter kommungrupp. Procent.

≡ 4.3 Valdeltagande efter olika områdestyper

Skillnader i valdeltagandet på kommunnivå och bland olika kommungrupper har hittills studerats. I detta avsnitt undersöks variationen i valdeltagande bland unga i olika områdestyper. För att göra detta användes RegSO som analysenhet. RegSO står för regionala statistikområden och är en ny geografisk indelning som delar in Sverige i 3 363 områden med en befolkning mellan 663 och 22 622 invånare. Antalet RegSO i kommunerna varierar från två till 147 områden. Vanligaste antalet är mellan fem och nio RegSO per kommun.⁵⁵

I ett nästa steg klassificerades de olika RegSO:n i ett antal områdestyper utifrån ett socioekonomiskt index, som har skapats av myndigheten Delegationen mot segregation (Delmos).⁵⁶ Det socioekonomiska indexet baseras på följande tre indikatorer: (1) andel personer med låg ekonomisk standard, (2) andel personer med förgymnasial utbildning och (3) andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader.⁵⁷ Utifrån det socioekonomiska indexet har följande fem områdestyper identifierats:

Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar. Här bor 5 procent av befolkningen. Områdestyp ett utmärks bland annat av att de boende i högre utsträckning är lågutbildade och har mycket låga inkomster. Här bor en väsentligt högre andel i hyresrätter (80 procent) i jämförelse med riket som helhet. Dessutom får de boende i högre utsträckning ekonomiskt bistånd och saknar ofta arbete, jämfört med genomsnittet i riket. Endast omkring hälften av ungdomarna som bor i dessa områden har slutfört gymnasieskolan inom tre år. Exempel på dessa områden är Rinkeby i Stockholms stad och Fittja i Botkyrka kommun, Bergsjön i Göteborg och Örtagården i Malmö.

Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar. Här bor 8 procent av befolkningen. De boende är i högre utsträckning lågutbildade, lever i högre utsträckning med låg ekonomisk standard och uppbär i högre utsträckning bistånd, i jämförelse med riksgenomsnittet. Omkring 55 procent av ungdomarna som bor här har slutfört gymnasieskolan inom tre år. Områden som ingår i denna kategori är bland annat Skärholmen i Stockholms stad och Flemingsberg i Huddinge kommun och Gårdsten i Göteborg.

Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden. I dessa områden bor 22 procent av Sveriges befolkning, vilket motsvarar cirka 2,3 miljoner människor. Befolkningen som bor i socioekonomiskt blandade områden ligger närmare riksgenomsnittet vad gäller exempelvis andel personer med förgymnasial utbildning (20 procent), andel med låg ekonomisk standard samt andel med ekonomiskt bistånd. Här bor 58 procent av befolkningen i hyresrätter och 24 procent i äganderätt. I dessa områden har 65 procent av ungdomarna slutfört gymnasieskolan inom tre år. Exempel på områden inom denna kategori är Akalla och Farsta i Stockholms stad och Sanna i Göteborg. Denna områdestyp utgörs till stor del av mindre städer/tätort och landsbygdskommuner.

⁵⁵ SCB 2019

⁵⁶ Delmos 2021

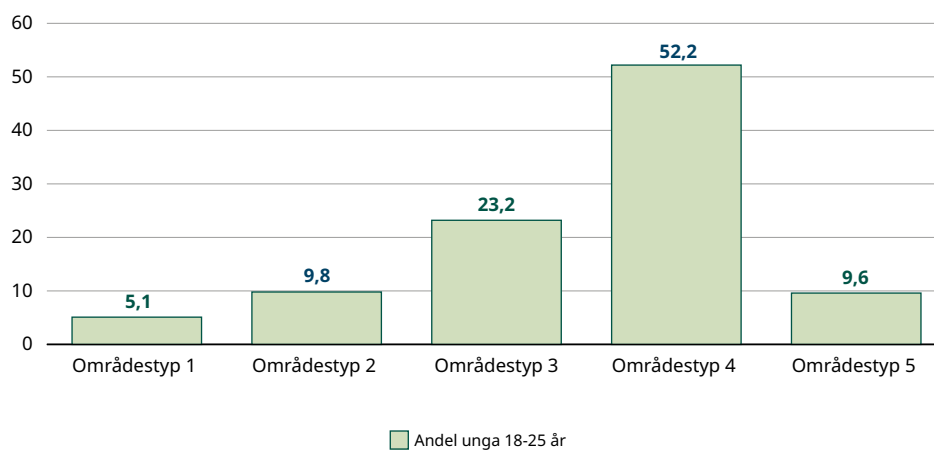
⁵⁷ Mer teknisk information kring indexet finns i Delmos rapport: Segregation i Sverige – Årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling.

Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Här bor över hälften av Sveriges befolkning, närmare 5,4 miljoner. Boende i dessa områden är i högre utsträckning högt utbildade, har höga inkomster, äger ofta sin egen bostad, är sysselsatta i arbete och uppstår litet eller inget ekonomiskt bistånd. Nästan 77 procent av ungdomarna boende i dessa områden har slutfört gymnasieskolan inom tre år. Exempel på områden i denna kategori är Djurgården och Enschede gård samt stora delar av Tyresö och Täby, Haga i Umeå och Rödbo-Säve i Göteborg.

Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Här bor 11 procent av befolkningen, vilket motsvarar omkring 1,2 miljoner människor. Andelen boende med eftergymnasial utbildning är högst i denna områdestyp, liksom andelen elever som slutför gymnasieskolan inom tre år och andelen som försvarsarbetar. Äganderätt är den vanligaste upplåtelseformen i dessa områden (69 procent). Exempel på områden inom denna kategori är Södra Ängby i Stockholms stad och Danderyds kommun, Björlanda i Göteborg och Annehem i Lund. Denna kategori av områden finns vanligtvis i storstäder och storstadsnära kommuner.

Fördelningen av unga i åldrarna 18–25 år på de olika områdestyperna presenteras i figur 15. Resultaten visar att de allra flesta unga, 52,2 procent, bor i områdestyp 4, det vill säga områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Drygt 5 procent bor i område med stora socioekonomiska utmaningar. Något högre andel, 9,6 procent, bor däremot i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Sammantaget bor således majoriteten av de unga som står i fokus för denna studie i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Detta är linje med de resultat Delegationen mot segregation redovisar för befolkningen i stort.⁵⁸

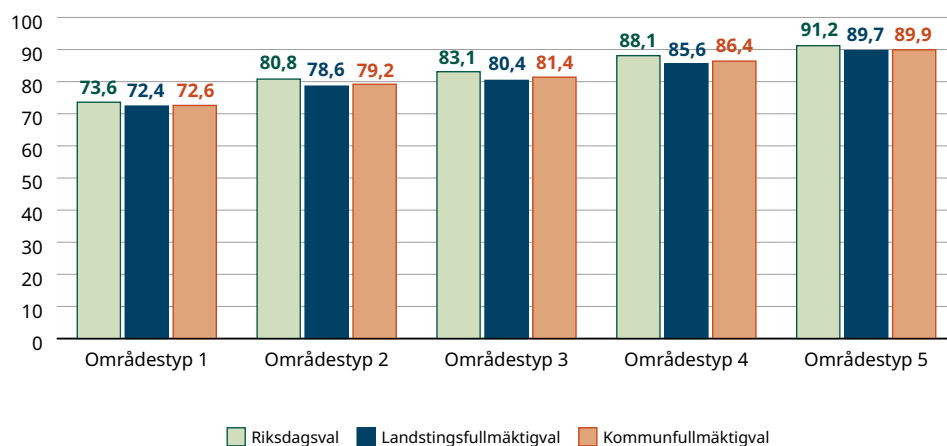
Figur 15. Andel unga 18–25 år i olika områdestyper. Procent.

⁵⁸ Delmos 2021

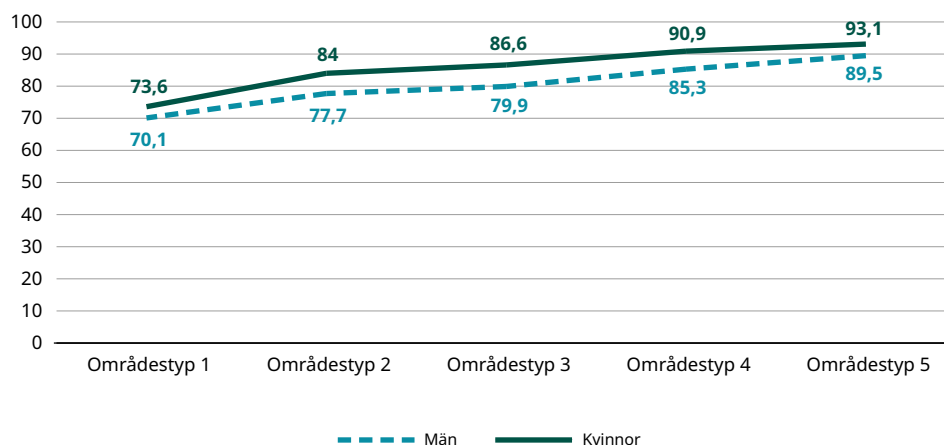
Figur 16 visar ungas valdeltagande i de allmänna valen fördelat mellan de olika områdestyperna. Som framgår av resultaten finns en tydlig samvariation mellan olika områdestyper och valdeltagande. I områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) röstade en lägre andel unga i de allmänna valen, jämfört med unga i andra områdestyper. Detta gäller samtliga val. I riksdagsvalet röstade 73,6 procent av unga i områdestyp 1 i valet. Motsvarande siffra för unga i områdestyp 5, det vill säga områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, var 91,2 procent. Skillnaden var alltså nästan 18 procentenheter. Högst valdeltagande finns i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar, det vill säga, områdestyper 4 och 5. Detta gäller i valen till såväl riksdagsvalet som landsting-, och kommunfullmäktige.

Figur 16. Valdeltagande bland unga 18–25 år efter olika områdestyper. Procent.

I ett nästa steg undersöks om skillnaderna i valdeltagande mellan områdestyper kvarstår när valdeltagandet redovisas efter kön. Resultaten visar att oavsett kön så är valdeltagandet i riksdagsvalet 2018 högre i områden med goda eller mycket socioekonomiska förutsättningar jämfört med i områden med socioekonomiska utmaningar. Detta kan vara en indikation på att området i sig kan ha betydelse för valdeltagandet. Samtidigt visar resultaten att i samtliga områdestyper röstar unga kvinnor i högre utsträckning än unga män. Detta innebär att könen har betydelse även när hänsyn tas till olika områdestyper. Liknande mönster kan skönjas även när deltagandet i valen till landstings- och kommunfullmäktige studeras.

Figur 17. Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga 18–25 år efter kön och områdestyper. Procent

Variation efter RegSO

Valdeltagandet varierar inte enbart mellan kommuner och olika områdestyper, utan även mellan olika RegSO:n. Det högsta valdeltagandet i 2018 års riksdagsvalet bland unga i åldrarna 18–25 år var 98,4 procent och återfanns i ett RegSO i Värnamo kommun. Det lägsta valdeltagandet var på 54,1 procent fanns i ett RegSO i Södertälje kommun. Detta innebär en skillnad på drygt 44 procentenheter.

Det finns också stora variationer inom en och samma kommun på RegSO-nivå. Som framgår av tabellen nedan har Södertälje kommun störst inomkommunal variation i riksdagsvalet bland unga i åldern 18–25 år, följd av Malmö och Göteborg. Skillnaden mellan det RegSO som har lägst respektive högst valdeltagande i Södertälje är 40,6 procentenheter. Motsvarande siffra bland Malmös 91 RegSO är 33,2 procentenheter och i Göteborg 30,6 procentenheter. Den minsta inomkommunala skillnaden finns däremot i Pajala, följt av Sorsele och Överkalix (se Bilaga 1).

Tabell 3 . Kommuner med högst inomkommunala variationen i valdeltagande bland unga på RegSO-nivå

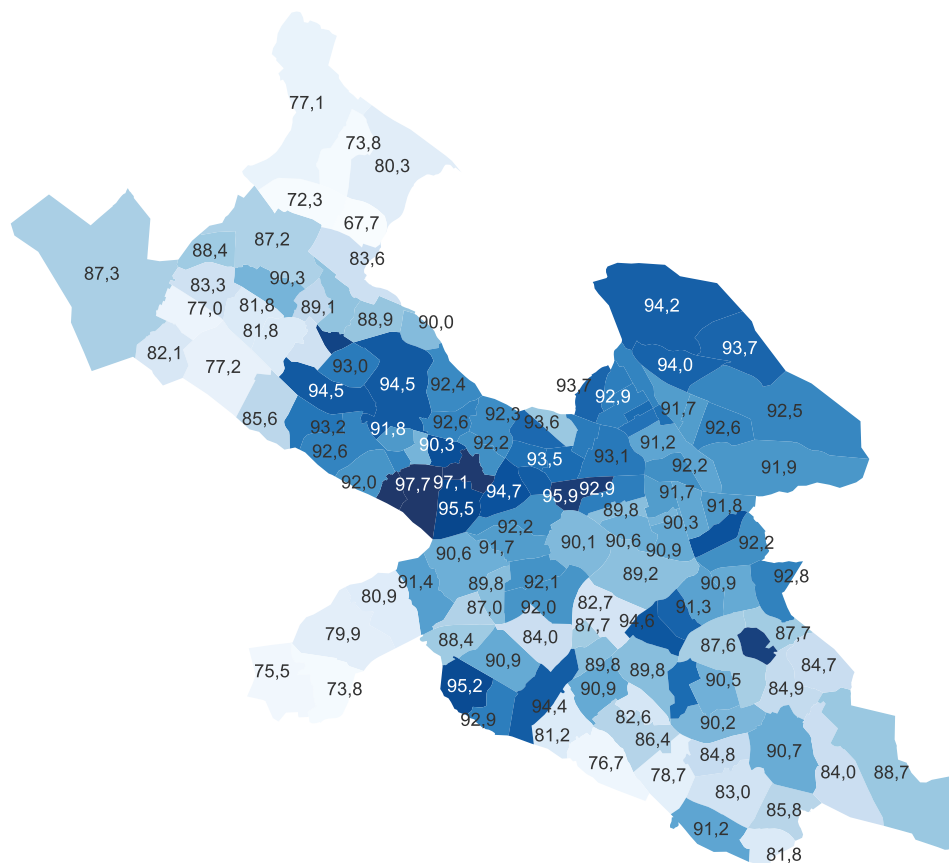
Kommunnamn	Antal Regso i kommunen	Lägst valdeltagande	Högst valdeltagande	Skillnad
Södertälje	31	54,1	94,7	40,6
Malmö	91	60,8	94,0	33,2
Göteborg	147	64,4	95,0	30,6
Landskrona	18	62,5	92,8	30,3
Stockholm	127	67,7	97,7	30,0
Eskilstuna	30	62,6	92,2	29,7
Grums	6	61,5	90,3	28,7
Vara	10	66,7	95,2	28,6
Västerås	50	66,0	94,3	28,3
Borås	47	70,5	97,6	27,1

För att ytterligare illustrera den inomkommunala variationen i valdeltagande på RegSO-nivå, studeras i det följande tre kommuner lite närmare: Stockholm, Boden och Gagnef. I dessa tre kommuner har också fokusgruppintervjuer med unga genomförts. Resultaten från dessa kommuner illustreras med kartor, där mörkare färger indikerar ett högre valdeltagande i 2018 års riksdagsvalet bland unga i åldrarna 18–25 år.

Som framgår av kartan nedan, finns stora variationer mellan olika RegSO:n i Stockholms kommun. Det skiljer sig exakt 30 procentenheter mellan RegSO:n med det högsta och det lägsta valdeltagandet. Det högsta valdeltagandet fanns i RegSO:t Höglandet (97,7 procent), som ligger i Bromma i Stockholms stad. Det lägsta valdeltagandet förekom i RegSO:t Rinkeby, 67,7 procent, följd av Tensta (72,3 procent) och Husby (73,8 procent). Ett generellt mönster som kan utläsas av kartan från Stockholm är att valdeltagandet bland unga är högre i de centrala delarna och lägre i de RegSO:n som ligger i utkanterna av kommunen. De norra och södra delarna av Stockholms kommun har också större socioekonomiska utmaningar jämfört med kommunens centrala delar.⁵⁹

Skillnader i valdeltagandet på RegSO-nivå förekommer även i de två resterande storstäderna i Sverige, Malmö och Göteborg. I Malmö är skillnaden mellan RegSO:n med högst (94 procent) och lägst (60,8 procent) valdeltagande drygt 33 procentenheter. Motsvarande skillnad i Göteborg är på nästan 31 procentenheter (se också bilaga 1).

Figur 18. Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga 18–25 år i Stockholm kommun efter RegSO. Procent.

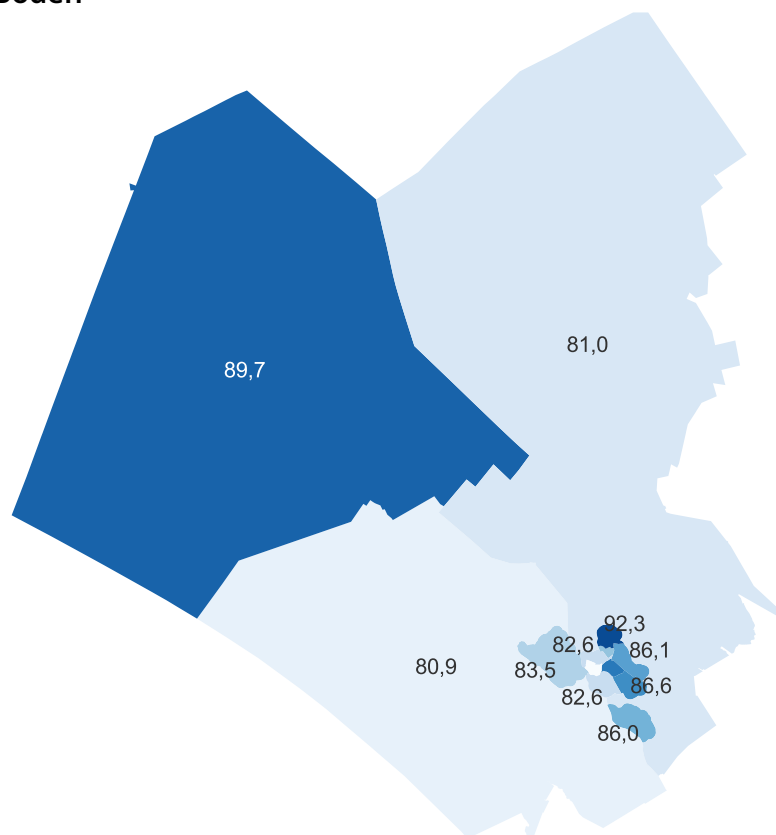
⁵⁹ Jmf. Delmos 2021

Boden är ytterligare en kommun som studerats närmare och är en av de kommuner där fokusgruppintervjuer med unga har genomförts. Liksom i Stockholm, finns en betydande variation mellan olika RegSO:n i Boden kommun, som enligt SKR:s kommuninledningen klassificeras som en lågpendlingskommun nära större stad, det vill säga en kommun där mindre än 40 procent av nattbefolkningen⁶⁰ pendlar till arbete i en större stad. Bodens kommun består av 13 RegSO:n. Skillnaden mellan RegSO:n med högst och lägst valdeltagande i 2018 års riksdagsval var 11,5 procentenheter.

Slutligen studerades Gagnef kommun, som enligt SKR:s kommunindelning klassas som en pendlingskommun nära en större stad. I en sådan typ av kommun pendlar minst 40 procent av nattbefolkningen till arbete i en större stad. Av Sveriges samtliga 290 kommuner klassificeras 52 (17,9 procent) som pendlingskommun. Gagnef består av sex RegSO:n. Som framgår av kartan är skillnaden i valdeltagandet nästan 10 procentenheter mellan RegSO:t med högst (89,3 procent) respektive lägst (79,7 procent) valdeltagande. Våra resultat visar att skillnader förekommer även inom andra typer av kommuner. Till exempel i Åsele kommun som är en landsbygdskommun och består av två RegSO:n, är skillnaden i valdeltagande i riksdagsvalet nästan 14 procentenheter. I Båstad, en landsbygdskommun med besöksnäring, är skillnaden drygt 10 procentenheter mellan RegSO:t med högst (92,7 procent) och lägst (82,3 procent) valdeltagandet.

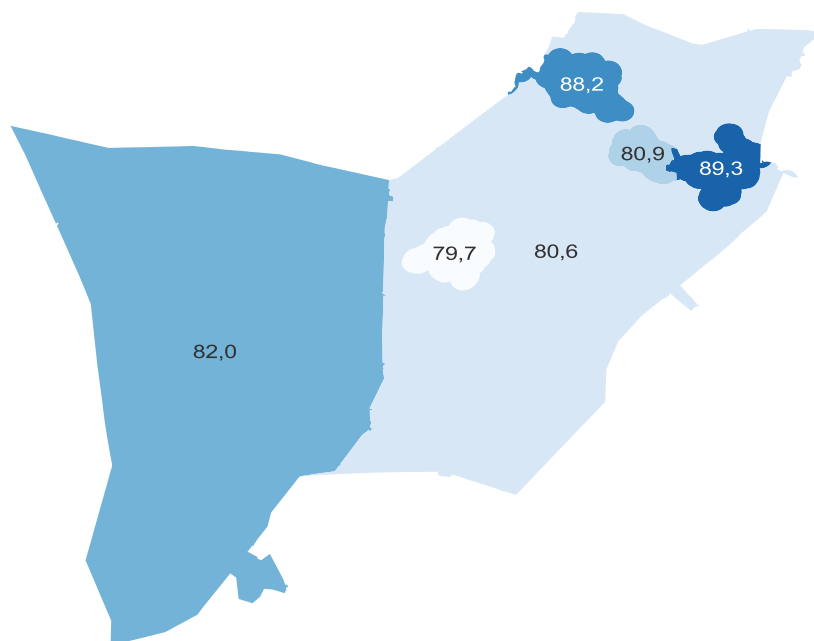
Figur 19. Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga 18–25 år i Boden och Gagnef kommun efter RegSO. Procent.

Boden

⁶⁰ Med förvärvsarbetande nattbefolkning avses den förvärvsarbetande befolkningen redovisas efter bostadens geografiska belägenhet.

Gangnef

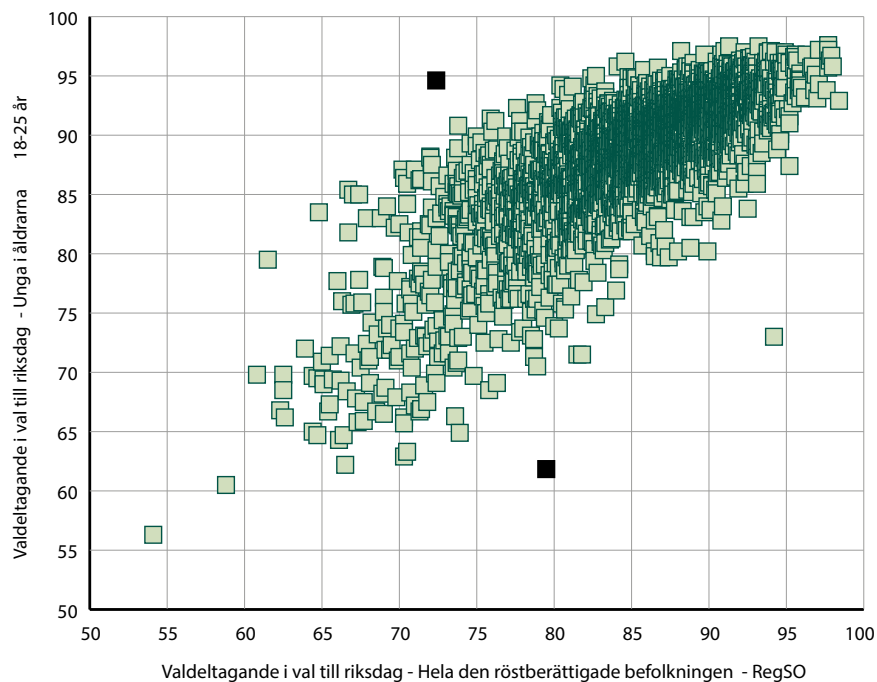
Sammantaget visar resultaten i detta avsnitt att det förekommer relativt stora skillnader i valdeltagandet inom olika kommuner runt om i landet. Resultaten påpekar också på att dessa inomkommunala skillnader på RegSO-nivå är inte enbart något som förekommer i storstadskommunerna. Det är också något som förekommer i större städer och landsbygdskommuner, om än inte i lika stor utsträckning och omfattning (se Bilaga 1).

Relationen mellan valdeltagandet bland unga och befolkningen i stort

Det finns stora variationer i valdeltagandet bland unga i olika RegSO:n i landet och mellan RegSO:n inom olika typer av kommuner. En fråga som kan ställas i sammanhanget är huruvida valdeltagandet bland unga i åldrarna 18–25 år på RegSO skiljer sig från valdeltagandet bland den röstberättigade befolkningen i stort. Diagrammet nedan, där varje punkt representerar ett RegSO, visar att det finns en hög och positiv korrelation ($r=.78$) mellan valdeltagandet bland unga och befolkningen i stort på RegSO-nivå. Eller annorlunda uttryckt, i de RegSO:n där valdeltagandet är högt bland befolkningen i stort är generellt sett också valdeltagandet högt bland den unga gruppen. Det motsatta gäller också, det vill säga, att lågt valdeltagande bland befolkningen samvarierar med ett lågt valdeltagande bland unga.

Det finns dock ett antal RegSO:n som sticker ut från mängden. Ett sådant RegSO finns i Österåker i Gagnefs kommun (den övre svarta punkten), där valdeltagandet bland unga är drygt 21 procentenheter högre jämfört med bland befolkningen i stort. Det motsatta förhållandet råder i ett RegSO i Grums kommun (den nedre svarta punkten), där valdeltagandet är högre bland befolkningen i stort och lägre bland unga, 79,5 respektive 61,5 procent. Den generella bilden är trots dessa avvikande exempel att valdeltagandet bland unga och befolkningen följer i stort sett samma trend på RegSO-nivå.

Figur 20. Relationen mellan ungas och befolkningens valdeltagande i riksdagsvalet på RegSO-nivå. Procent

5

Olika faktors betydelse för valdeltagande

I syfte att få en mer komplett bild av vilka faktorer som hänger samman med ungas valdeltagande och för att studera flera faktors betydelse samtidigt, genomfördes ett antal logistiska regressionsanalyser. I dessa analyser används deltagande i 2018 års riksdagsval som en beroende variabel, det vill säga den faktor som variationen förklaras i. Detta innebär att de andra faktorerna, såsom kön, ålder, födelseland etcetera, används som oberoende variabler.

Mer specifikt användes logistiska regressionsanalyser för att visa på relationer mellan en beroende variabel och ett antal oberoende variabler, där den beroenden variabeln, i detta fall valdeltagande i riksdagsvalet, är dikotom (kan bara anta två värden, deltagit i val eller ej). I modellerna som presenteras i tabellen nedan redovisas resultaten i termer av oddskvoter (på engelska Odds ratio, OR), där benägenheten att rösta i riksdagsvalet jämförs med en referenskategori. Referenskategori brukar ha värdet 1 och en oddskvot under 1 innebär en lägre benägenhet eller sannolikhet att rösta i riksdagsvalet, medan en oddskvot över 1 innebär en högre benägenhet att rösta i riksdagsvalet i jämförelse med referenskategori.

I den kolumn i tabell 4 som har rubriken ”bivariat”, presenteras resultat av de så kallade bivariata analyserna, det vill säga, analyser som endast studerar relationen mellan valdeltagandet och respektive oberoende variabel i separata regressionsanalyser. Av denna kolumn framgår ett antal intressanta resultat, vilka inte nämnvärt förändras även när flera oberoende variabler studeras i samma analys. Resultaten visar att unga kvinnor är mer benägna att rösta i riksdagsvalet än män (OR=1,55). Den visar också att unga i åldrarna 21–22 och 23–25 år är mindre benägna att rösta än unga i åldrarna 18–20, som i riksdagsvalet 2018 utgjorde förstagångsväljarna.

Sett till födelseland är det mindre sannolikt att unga som är utrikes födda (OR=0,33) röstar i riksdagsvalet jämfört med unga som är inrikes födda. Utbildningsnivå hos de unga är en faktor som verkar ha stor betydelse för valdeltagandet. Som framgår av tabellen, har unga med eftergymnasial utbildning störst sannolikhet att rösta jämfört med unga med förgymnasial utbildning.

Bostadstyp och sysselsättningsstatus utgör två variabler, som på sätt och vis är indikatorer på ungas ekonomiska situation. Som framgår av tabellen har båda dessa variabler en relation till ungas valdeltagandet. Unga som bor i ägar-, eller bostadsrätt (OR=1,59) är mer benägna att rösta än unga som bor i hyresrätter. Därtill visar resultaten att unga som inte förvärvsarbetar (OR=0,58) är mindre sannolika att rösta än unga som förvärvsarbetar.

Nästa variabel i analysen är civilstånd, som kan klassificeras under en kategori av förklaringsfaktorer som har med sociala nätverk att göra. Som framgått tidigare, så deltar unga ogifta i högre utsträckning i valen än unga som är gifta. Regressionsanalyserna bekräftar detta.

I tillägg till de ovan beskrivna sociodemografiska variablerna har även områdestypernas inverkan på valdeltagandet i regressionsanalysen studerats närmare. Som visas i tabellen nedan är unga boende i områdestyperna 2 till 5 mer benägna att delta i riksdagsvalet än unga som bor i områdestyp 1, det vill säga områden med stora socioekonomiska utmaningar. Benägenheten att delta ökar också successivt i takt med områdets förbättrade socioekonomiska förutsättningar. Till exempel unga som bor i områdestyp 5 (områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar) har högst sannolikhet att delta i riksdagsvalet (OR=3,31) än unga i områdestyp 1.

I de resterande modellerna i tabellen analyseras grupper av variabler samtidigt. Den övergripande slutsatsen att de enskilda faktorernas inverkan på valdeltagandet kvarstår även när påverkan från andra variabler kontrolleras för eller konstanthålls. Påverkan av utbildningsnivå blir dock något högre när andra faktorer inkluderas i analyserna.

Tabell 4. Valdeltagande i valet till riksdagen 2018. Logistisk regressionsmodell. Oddsquoter.

	Variabel	Bivariat	M 1	M 2	M 3	M 4
Kön	Man	1	1	1	1	1
	Kvinna	1,55	1,57	1,53	1,55	1,55
Åder	18-20	1	1	1	1	1
	21-22	0,85	0,82	0,60	0,61	0,61
	23-25	0,83	0,79	0,50	0,51	0,52
Födelse land	Inrikes född	1	1	1	1	1
	Utrikes född	0,33	0,32	0,39	0,40	0,43
Utbildningsnivå	Högst gymnasial utbildning	1	1	1	1	1
	Efter-gymnasial utbildning	3,18		4,25	4,22	4,11
Bostadstyp	Hyresrätt	1		1	1	1
	Ägarrätt/ bostadsrätt	1,59		1,47	1,47	1,28
Sysselsättningsstatus	Förvärvs-arbetande	1		1	1	1
	Ej förvärvs-arbetande	0,58		0,53	0,53	0,53
Civilstånd	Gift	1			1	1
	Ogift	1,80			1,42	1,35
Typ av område	Områdestyp 1	1				1
	Områdestyp 2	1,40				1,13
	Områdestyp 3	1,57				1,23
	Områdestyp 4	2,28				1,61
	Områdestyp 5	3,31				2,18
Nagelkerke R²		-	0,05	0,11	0,11	0,11

Kommentar: Områdestyp 1: områden med stora socioekonomiska utmaningar; Områdestyp 2: områden med socioekonomiska utmaningar; Områdestyp 3: socioekonomiskt blandade områden; Områdestyp 4: Områden med goda socioekonomiska förutsättningar; Områdestyp 5: Områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Samtliga resultat i tabellen är signifikanta på 99 procent ($p < 0,001$).

6

Resultaten i korthet

Valdeltagande efter sociodemografiska faktorer

- Nästan 85 procent av unga mellan 18–25 år deltog i riksdagsvalet 2018, vilket är något lägre än motsvarande siffra för hela den röstberättigade befolkningen i Sverige (87,2 procent).
- **Kön.** Valdeltagandet är högre bland unga kvinnor jämfört med unga män. Detta gäller samtliga val och årskullar (18–25 år). I riksdagsvalet var det 87,1 procent av kvinnorna som röstade, vilket kan jämföras med 82,1 procent bland männen.
- **Ålder.** Valdeltagandet är som högst bland de allra yngsta, 18–19-åringarna, och avtar sedan i åldrarna som direkt följer.
- **Födelseland.** Utrikes födda har ett lägre valdeltagande jämfört med inrikes födda. Valdeltagandet är även lägre bland personer med utländsk bakgrund, det vill säga personer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.
- **Utbildning:** De ungas valdeltagande varierar såväl med den egna som föräldrarnas utbildningsnivå. En längre utbildning samvarierar med ett högre valdeltagande.
- **Högskolebehörighet.** Behörighet till högre studier samvarierar med valdeltagandet. I riksdagsvalet 2018 röstade drygt 93 procent av unga med behörighet till högskolan och nästan 85 procent bland dem utan högskolebehörighet.
- **Sysselsättningsstatus.** Förvärvsarbetande ungdomar röstade i större utsträckning än ej förvärvsarbetande ungdomar. I riksdagsvalet röstade 88,3 procent av de förvärvsarbetande jämfört med 81,3 procent av de ej förvärvsarbetande.
- **Upplåtelseform.** Valdeltagandet var högst bland dem som bodde i äganderätt/bostadsrätt och lägre bland dem som bodde i hyresrätt.
- **Civilstånd.** Valdeltagandet är högre bland ogifta än bland dem som är gifta. Skillnaden kvarstår även vid kontroll av andra bakgrundsvariabler.

Valdeltagande efter kommun- och områdestyp

- Högst valdeltagande hade Lomma kommun i såväl riksdagsvalet (93,4 procent) som i landstings-, och kommunfullmäktigevalen (91,8 respektive 92,1 procent).
- Generellt sett förekommer det inte några större skillnader mellan kommungrupperna. I riksdagsvalet var valdeltagandet bland unga högst i pendlingskommuner nära storstäder (87 procent) och lägst i landsbygdskommuner (79,9 procent).
- Det finns dock tydliga inomkommunala skillnader. Södertälje kommun har störst inomkommunal variation i riksdagsvalet bland unga i åldern 18–25 år, följd av Malmö och Göteborg.
- Det finns även en tydlig samvariation mellan olika områdestyper och valdeltagande. Resultaten visar att i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) röstade en lägre andel unga i de allmänna valen, jämfört med unga i andra områdestyper.

Olika faktorerers relativa betydelse

- De enskilda faktorernas inverkan på valdeltagandet kvarstår även när påverkan från andra variabler kontrolleras för eller konstanthålls. Påverkan av utbildningsnivå blir dock något högre när andra faktorer inkluderas i analyserna.

7

Ungas egna röster om valdeltagande

I det här kapitlet följer en redogörelse av ungas egna tankar och erfarenheter om de allmänna valen och att delta i val. Mer specifikt är syftet att öka förståelsen för ungas tankar om de allmänna valen och demokratin, om att delta i val och hur valdeltagandet kan stimuleras bland unga. Redogörelsen baseras på åtta fokusgruppsamtal med 54 ungdomar i åldrarna 18–25 år, killar och tjejer och med olika bakgrunder och erfarenheter. De bor i olika delar av landet och i områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

≡ 7.1 Ungas tankar om de allmänna valen

“Det är så jäkla svårt att fatta vad dom vill”

Den första frågan som de unga fick i uppgift att samtala kring handlade om de allmänna valen. Närmare bestämt fick ungdomarna följande fråga: ”Vad kommer ni att tänka på när de allmänna valen förs på tal?”. Samtalen blottade i stora drag tre typer av reaktioner och resonemang. För det första förknippar ungdomarna de allmänna valen med att ta politisk ställning och att välja parti. Många återkommer till regeringsbildningen hösten 2021 som beskrivs som ”rörigt”, ”ostabilt” och ”förvirrande”. Vissa uttrycker också ett politiskt missnöje med de politiska partiernas förmåga att komma överens.

Flera ungdomar uttrycker en svårighet att se skillnad mellan partierna, deras politik och framtida partipolitiska samarbeten vilket gör det svårt att ta partipolitisk ställning. En ungdom från en Stockholmsförort beskriver en känsla att vara politiskt ”vilsen” och en annan boende i Gagnef menar att ”Det är så jäkla svårt att fatta vad dom vill”. Ytterligare en ungdom från Värmdö för ett liknande resonemang:

Jag tror att jag har koll på typ nästan alla partier. Jag har kollat på nyheterna varje morgon eller varje kväll och lyssnat när politikerna debatterar. Jag har ändå ganska bra koll på olika områden och så. Men jag tycker ju fortfarande att det är jättesvårt faktiskt. Man vet inte vad man får. (Värmdö)

Som en konsekvens av svårigheten att välja ett parti som passar dem, är flera unga också öppna för att i kommande val rösta blankt.

Som läget ser ut nu så kan jag inte säga att jag överensstämmer med något av partierna. Ursäkta orden, men jag tycker att det är dåligt, sämre och sämst. Det är de alternativen, vilken som är minst sämst. Och då, när man kan rösta blankt, då kommer jag troligtvis göra det. Då skickar man ändå ett budskap att man inte är nöjd med hur det är. Så tänker jag i alla fall. (Boden)

”Jag blir ganska taggad”

För det andra sammankopplades de allmänna valen med något spännande och engagerande. Några uttrycker också en känsla av oro inför vad det kommande valet ska resultera i för politisk majoritet. Valet 2022 beskrivs som ett ”vägval” för framtiden och demokratin. Trots att många ungdomar upplever valet av parti och det politiska läget som svårt och komplicerat beskrivs de allmänna valen som motiverande och engagerande. Flera återkommer till vikten av att läsa på, följa politiska debatter och diskussioner. Valet beskrivs som en händelse som sporrar till engagemang och som en signal om att ta ställning och forma en ståndpunkt. En ungdom från Gagnef: ”Jag blir ganska taggad för det är första gången jag får rösta, så att det är jättespännande”. Hen fortsätter:

Jag tycker det att det är så himla viktigt att man röstar. Jag är väldigt för att man röstar när det är val. För att vi har rätten att göra det och påverka, och då kan man inte klaga om man inte röstar. Det är också viktigt att man läser på så att man röstar på det man tycker och att man bildar sig en uppfattning av hur politiken ser ut nu och vad jag tycker. Och det är väl det jag känner: att jag tycker det är viktigt att rösta, men jag vet inte vad jag själv tycker, och därför så borde jag lista ut det. (Gagnef)

”Man är lat, man orkar inte läsa på allt”

Alla ungdomar förknippar emellertid inte de allmänna valen med något intressant och engagerande. I samtalen mellan de unga från framförallt Kroksbäck i Malmö, blottläggs ett betydligt svalare intresse för att rösta, ibland på gränsen till politisk apati. Resonemangen om de allmänna valen är kortfattade och flera beskriver sig som politiskt ointresserade: ”Man är lat, man orkar inte läsa på allt”. Samtalen döljer också ett avstånd till politiker som ”babblar för mycket”. För dessa unga framstår de allmänna valen som perifera och något som inte berör dem.

≡ 7.2 Unga om att rösta i val...

Ett ”privilegium” och en ”skyldighet”

Ungdomarna samtalar också om sitt eget valdeltagande. En stor majoritet av ungdomarna uppger att de planerar att rösta och beskriver möjligheten att rösta i mycket positiva ordalag. Det gäller särskilt ungdomar boende i Stockholm, Boden, Gagnef, Leksand och på Värmdö. Dessa unga förknippar valhandlingen med en ”möjlighet att påverka”, en ”rättighet” och ett ”privilegium”.

B: Att rösta är liksom ett privilegium. Det känns ju dumt att sumpas chansen.

A: Mm, jag håller med där. När man väl har chansen att rösta och bidra till någon förändring eller få sin röst hörd, då känner jag att det är självklart att man ska ta den chansen. Jag tycker också att det väldigt bra. Det är inte alla som har möjligheten att rösta, och då när vi har det så känns det lite fel att inte ta den möjligheten. (Gagnef)

Andra ungdomar beskriver deltagande i de allmänna valen som en ”skyldighet” och en handling som är särskilt betydelsefull för ”demokratins fortlevnad”. Ytterligare någon ser valet som en källa till information till våra folkvalda. En återkommande uppfattning som uttalas av ungdomar i flera fokusgrupper är att ”den som inte röstar inte heller har rätt att klaga” om utvecklingen går åt fel håll. Detta skulle kunna tolkas som en princip om en minsta nivå av medborgerligt deltagande för att inkluderas i en (politisk) gemenskap. Ett exempel från en ungdom från Boden berättar:

Röstar man inte överhuvudtaget tycker jag inte man har rätt att klaga på saker och beslut i och med att du själv inte har sagt vad du tycker. Så det är orimligt att få klaga då. Fram till nästa val kanske man ändå vill rösta, och då får man klaga, om det inte har gått som man vill förstås. (Boden)

”Det kommer aldrig påverka mig”

Även unga boende i områden med socioekonomiska utmaningar såsom Kroksbäck i Malmö och Fisksåtra i Nacka är positiva till möjligheten att gå och rösta. De relaterar valhandlingen till politisk påverkan och en möjlighet att ”få samhället bättre” och någon framhåller möjligheten att rösta som en viktig rättighet. Dessa ungdomar uttrycker dock betydligt mindre entusiasm kring att delta i val. Många uppger att de inte har reflekterat över sitt val och menar att de röstar på samma parti som sina föräldrar.

Jag har aldrig röstat innan, vad jag vet. Man brukar ta det parti som familjen tar, typ. Om din mamma och pappa röstar på Soc [Socialdemokraterna] så, röstar du på Soc. [skratt]. (Malmö)

Dessutom förefaller respondenterna från dessa områden inte alls lika övertygade om möjligheten att genom valhandlingen påverka situationen i det område som de bor i jämförelse med ungdomar från de andra orterna. En ungdom från Malmö beskriver:

Men om du tänker så, en 18-åring i Kroksbäck ska gå och rösta. Han tänker, ja men det kommer aldrig påverka mig, ingen kommer komma hit och kolla på mig eller förändra någonting här, jo okej, de höjer skatterna eller vad de nu gör, men mig individuellt, vad är det lönar jag röstar? Jag tror, så tänkte jag i alla fall tidigare, vad är det lönar jag röstar? Ingenting kommer hända här med mig, kanske händer generellt landet, men det är inget som kommer påverka just mig. (Malmö)

Liknande resonemang framkommer bland unga boende i Stockholmsförorter. På frågan om vad det är som gör att de går och röstar märks en vilja att påverka samhället. Samtidigt ger dessa ungdomar också uttryck för en frustration och misstro att förändra samhället till det bättre. En återkommande referenspunkt är problemen med illegala vapen, gängkriminalitet och mord.

Intervjuare: Vad är det som gör att ni går och röstar?

E: Det handlar ju om att man vill ändra i samhället. Vårt samhälle är ju inte direkt perfekt. Och det handlar om att göra påverkan. Genom att gå och rösta så kan man ju ändå kanske påverka på något sätt.

Intervjuare: Håller du med A?

A: Det känns som att inget av, du vet skött, alltså de [politikerna] har inte tagit initiativet att göra något åt saken, de här äldre som jobbar med, vad ska man säga, politik eller regeringen. De säger, "ja vi ska fixa det", sen ingenting sker. Det har blivit värre i det här samhället, det har ju blivit ännu värre med tiden. Skottlossning och sådant. Så jag tycker inte, det har inte skett någonting. (Stockholm)

Några ungdomar upplever också att möjligheterna att påverka politiken är större i kommunalvalet än riksdagsvalet. Detta trots att kunskaperna om partiernas politik på riksnivå är större än på lokal nivå. Den lokala politiken upplevs mindre "storskaligt" med ett kortare avståndet till folkvalda jämfört med riksdagsnivå.

Det känns som att man kan påverka mer i kommunvalet för att det generellt sett är färre som röstar. Det känns närmare att påverka hur politiken i kommunen drivs. Just det att man kanske känner folk som sitter med i kommunfullmäktige, man vet folk som är aktiva. Det blir liksom mycket närmare och det är inte lika storskaligt. (Gagnef)

≡ 7.3 ... och om demokratin i Sverige

"Vi är lyckligt lottade"

Några av ungdomarna fick också ta ställning till frågan om hur de ser på demokratin i Sverige. Flera unga uttrycker en positiv grundsyn om demokratin, en stolthet över grundläggande rättigheter och möjligheten att rösta i allmänna val. Detta fångas bland annat av en respondent från Gagnef.

Jag tycker det känns som att det funkar bra. Det är klart att det finns många saker man kan önska sig. Att valdeltagandet vore ännu högre, och att fler förstod mer vad de håller på med eller röstar på eller hade mer intresse och så vidare, men generellt sett så känns det som att vi är lyckligt lottade över att vara födda i Sverige och att få vara uppväxta i en demokrati med de friheter och de skyldigheter som kanske finns. (Gagnef)

"Ingen tar ansvar"

Samtidigt ger alla ungdomar uttryck för olika utmaningar och problem med demokratin. Ett resonemang som återkommer är en önskan om politisk handlingskraft i relation till samhällsutmaningar såsom segregation, gängkriminalitet och bristande välfärd. En ungdom beskriver:

Nu har det gått jättemånga år faktiskt när de [politikerna] säger vi ska ha bättre välfärd och att äldre ska ha det bättre. Jag jobbar inom hemtjänsten. Jag vet hur systemet funkar och så där. Jag ser att det blir bara sämre och sämre faktiskt. Det är mycket ekonomiskt. Man tänker inte mänskligt, utan det är bara ekonomiskt. Rakt av. (Värmdö)

I likhet med resonemanget ovan återkommer flera unga till att politiker generellt sett är bra på att berätta om problemen som finns i samhället men sämre på att presentera lösningar. Ett par ungdomar beskriver ett resonemang som återkommer i flera samtal:

När man kollar på debatterna och allting så säger de [politikerna] alltid att vi har problem med till exempel segregation, utsatta områden, brist på poliser och så där. Men de kommer aldrig med någon exakt lösning, utan de berättar bara om problemen som finns. Och det vet vi redan. Det vi är intresserade av det är lösningarna. Vilka lösningar är det ni [politikerna] har? Det är det de aldrig kommer upp med. (Nacka)

Vid sidan av detta för flera unga också resonemang om politiskt ansvarsutkrävande. Närmare bestämt förmedlar de unga en besvikelse över bristen på ansvarstagande från politiker. En ungdom från Leksand berättar:

Jag vill ha liksom nån som är rak och ärlig och kan medge att det här gjorde vi fel. Jag tycker också att partierna bara smutskastar varandra, och inte kan medge att, oj det här blev fel, det här har vi inte fått igenom fast vi har lovat det. Så jag tycker att mer uppriktighet från de som man faktiskt ska rösta på hade varit viktigt för min del i alla fall. (Leksand)

Liknande resonemang återkommer bland de unga från Värmdö.

Det som är typ absolut jobbigaste är när någon sitter i regeringen i åtta år, och de säger inte att "ja jag gjorde fel" eller någonting sådant. De säger alltid att de gjorde det bästa, trots att de har facit i handen. De säger inte, !nej det gick fel här!. De säger dom [politikerna] absolut inte. Ingen tar ansvar. (Värmdö)

"Man är rädd att bli dömd"

På liknande sätt uttrycker några respondenter en besvikelse över avsaknaden av politiska kompromisser mellan de politiska partierna i syfte att nå långsiktiga politiska lösningar på samhällsutmaningar som nämnts ovan. Ytterligare några är oroliga för en polarisering i politiken som de menar kan få negativa konsekvenser för möjligheten att nå lösningar på samhällsproblemen. Känslan av en ökad polarisering i politiken har för vissa ungdomar också bidragit till en tvekan att ge sig in i politiska samtal och diskussioner. Detta fångas av en ungdom som berättar följande:

Det känns som att det har blivit mycket mer splittrat. Det är svårare att komma fram till lösningar och diskutera, för att man är så fast vid sina positioner liksom i vart partiet står och att man är rädd att bli stigmatiserad till, ja men du är det här eller du är det här. Antingen så är man rasist eller så vill man öppna dörren för hela världen och betala skattepengarna för alla i hela världen, och att det då blir svårt att hitta lösningar. Det är jag lite rädd för att man, man tappar fokuset från att hitta lösningar och diskutera för att man är så fast vid vart man ska stå eller att man är rädd att bli dömd typ. (Stockholm)

≡ 7.4 Om att få fler unga att rösta

“Fruktansvärt lättillgänglig information”

Respondenterna fick också samtala om vad de tror behövs för att få fler ungdomar att rösta i val. Samtalen belyste flera olika tankar och idéer. Vid sidan av vad som framförts ovan om vikten att lösa samhällsutmaningar återkommer ungdomar i alla fokusgrupper till behovet av mer information om partiernas politik. Flera ungdomar beskriver processen att ta ställning till partiernas politik och positioner som bitvis svårt och (tids)krävande. Av den anledningen såg flera unga ett behov av översiktlig, samlad och tillgänglig information om partierna. Ungdomar från Boden resonerar:

B: [paus] Jag skulle nog påstå fruktansvärt lättillgänglig information.

A: I nuläget kräver det för stort engagemang när, om man ska rösta. Man borde kunna, som B säger, hitta information. Det ska vara lättillgänglig. Många ungdomar idag tror jag är vana vid att få saker ganska enkelt och inte behöva göra så mycket. Och det ska vara enkelt att rösta och få information. Det är så jag tycker i alla fall.

C: Ja, jag håller väl med. Det är svårt att hitta, eller det är inte svårt. Det tar ju lång tid och det är många ställen man måste kolla på innan man får information om ett parti. Då måste man gå till nästa [parti] och lägga mycket tid på att ta reda på vad de står för. Det är viktigt att det finns ett ställe att hitta information om alla partier. Kort sammanfattat, vad de står för.

D: Precis, man kan ju gå in på deras hemsidor men där är det ju verkligen bara rullande text med massa svåra begrepp som folk kanske inte förstår. Man kanske inte ger upp men man tänker ”ska jag verkligen lägga ner så här mycket tid på att läsa igenom allt det här.” Jag tror att många ungdomar, det märker jag med mig själv, har kanske inte den här uppmärksamheten, Man orkar inte sitta och hålla i gång och läsa så mycket, så man ger upp ganska fort. Man märker att det här kommer att ta mycket tid. (Boden)

Ungdomarna kommer också med förslag om en hemsida där alla partiernas politiska ståndpunkter presenteras och jämförs. Möjligheter att testa sina åsikter mot partierna och olika kandidater med hjälp av instrument såsom Valkompassen framhölls som något positivt. Några menade också att liknande instrument borde finnas tillgängliga också mellan valen för att få syn på sina partisympatier.

Mer kunskap om “vad partierna vill”

Ett annat återkommande tema i samtalen gäller vikten av att få goda kunskaper och information om det politiska systemet, demokrati och valsysteem och om vikten av att rösta.

Jag tror man behöver upplysa och säga varför det är viktigt att vi röstar. Ungdomar idag behöver mer kunskap om varför de ska gå och rösta. Och då kan man visa mer exempel liksom. Vi i Sverige tar ju ändå mycket för givet. Vi har jättemycket rättigheter som vi egentligen tar för givet. Att rösta är ju en jättestark rättighet som vi har här. Man kanske ska visa lite mer exempel på hur det skulle kunna se ut om vi inte skulle få rösta. (Leksand)

Ungdomar från alla fokusgrupper betonar också skolans stora betydelse. I skolan läggs grunden för kunskaper om demokratin och valsystemet. Många unga efterfrågar också mer undervisning om de enskilda partiernas politik.

Det jag tycker är att man i samhällskunskapen i gymnasieskolan inte lär sig så mycket om vad partierna vill. Man lär sig hur det går till i ett riksdagsval, hur det går till i ett kommunval, hur det går till ett Europaval och hur beslut fattas och så vidare. Men man lär sig inte så mycket om vad partierna egentligen vill. Jag tycker att det ska bli en obligatorisk del i skolundervisningen att man får lära sig vad partierna vill, vad de tycker och hur de tänker, och att man faktiskt får se en riktig politisk debatt. (Stockholm)

Många unga nämner också att de har deltagit i skolval men erfarenheten förefaller vara delade. De flesta beskriver skolvalet som en något som inte riktigt togs på allvar, som en ”lek” där valet av parti avgjordes av hur kamraterna röstade och där fiktiva partier eller ytterkantpartier fick störst stöd, på felaktiga grunder. Andra ungdomar har en mer positiv erfarenhet och lyfter fram skolvalet som ett sätt att lära sig om hur ett val kan gå till. Fingerade partipolitiska debatter och rollspel lyfts fram av flera unga som ett lärorikt och roligt sätt att lära sig mer om enskilda partiers politik. Några efterfrågar också fler besök av de politiska partiernas ungdomsförbund.

Vid sidan av skolan berörs också civilsamhällets roll att informera och motivera ungdomar till att delta i val. Respondenterna från Kroksbäck i Malmö återkommer flera gånger till de aktiviteter och initiativ som tagits av föreningen Flamman, som de själva är eller har varit en del av.

Vi hade Flamman. Dit kom flera olika politiker när vi var och spelade pingis. De kom och presenterade sig. Folket som jobbade i Flamman förklarade vad det är, vad det handlar om, vad man gör och så vidare. Alltså de presenterade hela politiken redan där. Varför är de här, varför ska man rösta. Jag tänker om dom inte hade varit där då, nej jag tror inte ens att jag hade röstat. (Malmö)

”Tabu” och ”tystnadsplikt”

Ett annat tema av betydelse för ungdomars valdeltagande gäller det politiska samtalets roll. Ungdomar från flera fokusgrupper beskriver att de upplever ett motstånd mot att diskutera politik och särskilt partipolitik vilket utgör ett hinder för att forma en politisk åsikt och ta partipolitisk ställning. För att rösta behövs kunskap men svårighet att prata politik begränsar möjligheten att erövra kunskap. Ungdomar från Värmdö beskriver detta i termer av ett ”tabu”:

F: Det är också så här: man vill väl på något sätt kunna bidra, men innan jag röstar så måste jag ju läsa på betydligt mycket mer och få mer kunskap. Men vilket parti ska du rösta på? Man måste fråga andra men det ska man egentligen inte göra.

E: Ja, men det gör man inte i Sverige.

E: men det är en normal fråga, det är en normal fråga. Det borde det vara. Det måste vara normaliserat. Man måste få lära sig av andra.

F: Det är så himla tabu att typ prata om den, om den frågan.

E: Ja det är det som är så himla dåligt med Sverige.

F: Jag vet.

E: Alltså i Sverige kan man inte prata politik. Och hur ska ungdomar, hur ska alla lära sig? Ska man bara lära sig av sig själv liksom? Av nyheterna? Det funkar inte så.

D: Som F sa förut om den här tabun som finns om politik i Sverige. Det blir som ett kallt krig liksom. Man är orolig för att trampa på fötter, att det kan trigga någonting. Man går på äggskal. Att prata politik är som att prata om pengar. När talar man någonsin om pengar? Det är fult att fråga om pengar... (Värmdö)

Ett liknande resonemang förs bland ungdomar från Stockholmsförorter som talar om en ”tystnadsplikt” som präglar det politiska samtalet:

C: Det är också någonting som man märker oftast när det gäller politik så är det en typ av tystnadsplikt. Man snackar inte så mycket om politik, men jag tycker ändå att det är viktigt att man kanske pratar mer om det. Man behöver inte säga vem man röstar på, men att man säger, okej jag röstar på Moderaterna. Jag tänker och tycker så här om det här. Man fördjupar sig i det och kanske Vänsterpartiet tycker det här. Sedan kan man själv välja vilken man tycker är bra. Men man pratar inte så mycket om det och det är jättemånga människor som röstar på ett parti bara för ens familj gör det eller för att man har hört att det partiet är bra. Men själva så vet de inte ens vad det partiet tror på, eller vad partiet vill göra. (Stockholm)

”Bekräftelsen att du är också en av samhället”

Enligt ungdomar boende i Kroksbäck i Malmö och förorter till Stockholm hänger viljan att rösta intimt samman med att känna sig inkluderad och som en del i samhällsgemenskapen. Att bli bekräftad, tillerkännas någorlunda likvärdiga livsmöjligheter och att ha ett arbete kan enligt dessa unga spela en stor roll för viljan att rösta i val. En ungdom boende i en förort till Stockholm är själv tveksam till om han kommer att rösta i kommande val och återkommer till svårigheten att få ett arbete.

Till slut, när man inte känner sig inkluderad alls. Man vill ju inte hjälpa till, för man kan ju känna att det är hopplöst. (Stockholm)

En annan ungdom som växt upp i Kroksbäck i Malmö men som nyligen flyttat därifrån och nu har ett arbete beskriver sina erfarenheter:

Det är viktigt också att det finnas någon som bekräftar för varje individ, för varje unge, att din röst räknas. Att du finns. Du är inte bara en i mängden. [...] När jag lyssnar på de som är yngre som har bott i Kroksbäck, gått i Flamman. Det har byggts upp någonting i var enda en. Dom vet var de är på väg någonstans. Så det är också viktigt att i utsatta områden att ta tag i som tror att de inte är någonting, som inte tror att de är värda någonting, att deras ord inte räknas. Att få in det, alltså lägga ett litet frö i dem att varje, varje röst räknas. Förstår ni? Jag tror det är en stor faktor också. (Malmö)

Det finns också ungdomar som betonar att alla unga har ett eget ansvar att engagera sig och ta politisk ställning. De resonerar om olika möjligheter som finns att delta i politiska diskussioner, påverka politiker och förmedla sin röst. En ungdom från en förort till Stockholm beskriver:

Jag tänker också att vi har ett eget ansvar. Man har ett ansvar att gå och rösta och att läsa in sig på vad man ska rösta på. Det finns ju också politiker som är ute och fältar i olika områden. Men man tar ju inte initiativ till att gå fram och prata med dem heller. Jag tror också att det finns många partier som lyfter ungdomar på många olika sätt. Kanske inte just ungdomar som en egen grupp, men alla de här frågorna som gängkriminalitet och frågor om segregerade områden. Det rör ju oss indirekt, så därför är vi ändå inkluderade, tänker jag. Men man måste nog läsa på själv också. (Stockholm)

7.5 Ungdomar om sänkt rösträttsålder

I en avslutande del av samtalen fick ungdomarna också möjlighet att reflektera över förslaget om införandet av sänkt rösträttsålder till 16 år som har varit föremål för politiska diskussioner i den offentliga debatten. Utan att ge någon förhandsinformation om förslaget fick ungdomarna ta ställning till följande fråga: ”Det finns politiker som vill sänka rösträtten till 16 år. Vad tänker ni om ett sådant förslag?”

Ytterst få unga uttrycker sitt stöd för förslaget om sänkt rösträttsålder. De argument som återkom bland ungdomar i alla fokusgrupper var att ungdomar ”inte är mogna”, att de ”saknar livserfarenhet” och inte förfogar över ”tillräcklig kunskap” om demokrati, valsysteem och politiska partier. En ungdom från Värmdö beskriver:

Nej, men alltså. Grejen är om vi har lite kunskap nu, tänk hur lite kunskap vi hade när vi var 16. När jag var 16 så hade jag ganska starka åsikter men jag kunde absolut ingenting om politik. Jag hade säkert kunnat säga när jag var 16 år att det här ska jag rösta på, utan att ha någon aning om vad det egentligen innebar. (Värmdö)

Ungdomar från flera fokusgrupper menar också att 18 år är en för låg ålder för att delta i val och att rösträttsåldern snarare bör höjas till 20 år. En ungdom beskriver:

Jag tycker 18 är för lågt. Du har ju bara gått i skolan hela ditt liv. Du har ju egentligen ingen bra koll på vad som händer utanför. Du vet inte hur det är att jobba, om du inte har sommarjobbat, men det är inte alla som gör. Och du har liksom ingen koll på hur det är, hur du betalar skatt, hur du egentligen lever, utan allt sköter dina föräldrar. Är du 18 då går du i gymnasiet fortfarande. Är du 19 år då tar du ju studenten. Då börjar livet. Jag tycker egentligen att det borde gå ett år eller två, så man får leva. Så jag tycker nästan att man ska höja till 20 eller 21. Man borde åtminstone ha tagit studenten för att få rösta. (Gagnef)

Ett annat återkommande argument var att ungdomar är lättpåverkade. Unga från områden med socioekonomiska utmaningar menar att rösten lätt ”kan bli köpt”. Andra ser en risk i att ytterkantpartier och extrema rörelser får ett större inflytande i politiken och att ungdomars föräldrar eller inflytelserika vänner avgör valet av parti.

Alltså när man är 16 och när man är yngre, då är man så himla mycket mer lättpåverkad av andra runtomkring. Nu när vi har blivit lite äldre så har vi våra egna åsikter, vi vet vad vi själva står för. När man blir 16 då kommer man ju antagligen att rösta på samma sak som ens föräldrar eller ens omgivning. För man vet inte bättre. (Nacka)

Några ungdomar betonar också att det finns andra sätt att göra sin röst hörd än genom att rösta. Snarare än att sänka rösträttsåldern efterfrågade dessa ungdomar mer dialog med politiker. En ungdom från en förort till Stockholm beskriver:

Det känns som att de [politiker] vill göra allt förutom att prata med ungdomar. De vill sänka till 16, de pratar mycket om dem men aldrig alltså, återigen, aldrig med. De vill aldrig gå till grundproblemet.

Intervjuare: Så du föredrar att politikerna i stället kommer och möter er snarare än att sänka rösträtten?

Ja, absolut. Det finns så mycket som vi har att säga som kanske inte kan nå fram på ett annat sätt. Som de behöver lyssna på. (Stockholm)

Det finns emellertid några ungdomar som uttrycker stöd för förslaget om sänkt rösträttsålder. Flest argument för förslaget framförs av unga aktiva inom ramen för föreningen Youth 2030 som är förespråkare för sänkt rösträttsålder. Ett argument som framhölls var att rösträttsåldern i praktiken inte är 18 år utan omkring 20 eftersom det är fyra år mellan valen. Det innebär att många förstagångsväljarna i praktiken är äldre än 18 år. Andra annat argument för förslaget var att en sänkt ålder kan stimulera ungdomar att ta ställning och är en viktig signal för ungdomar ska känna sig inkluderade.

≡ 7.6 Resultaten i korthet

Sammanfattningsvis förmedlar resultaten av de kvalitativa fokusgruppsintervjuerna både samstämmighet och betydande skillnader när det gäller hur ungdomar förhåller sig till de allmänna valen, att rösta samt vad de tror behövs för att stimulera valdeltagandet bland ungdomar. Många unga förknippar de allmänna valen med att ta politisk ställning och att välja parti. För dessa unga är deltagande i val både ett privilegium och en skyldighet och något som intresserar och engagerar. Samtidigt är det för många unga svårt att välja parti och navigera i det politiska landskapet.

Andra ungdomar, i synnerhet de boende i socioekonomiskt svaga områden, är de allmänna valen något som väcker betydligt mindre entusiasm och intresse. Dessa unga är inte övertygade om möjligheten att genom valhandlingen påverka samhällsutvecklingen, sin tillvaro och sina liv. Många unga uttrycker en positiv grundsyn på demokratin i Sverige men förmedlar också en påtaglig oro för samhällsutmaningar som segregation, gängkriminalitet och bristande välfärd. Efterfrågan på politisk handling och åtgärder som kan vända utvecklingen är stor.

Samtalen rymmer också flera tankegångar och förslag beträffande vad som kan stimulera valdeltagandet bland unga. Alla ungdomar förefaller eniga om behovet av översiktlig, samlad och tillgänglig information om partiernas politik. De framhåller också vikten av goda kunskaper och att i skolan få lära sig mer om det politiska systemet, demokrati och valsystemet liksom information om vikten av att rösta. Många unga upplever också att det finns ett motstånd, eller ”tabu” mot att offentligt diskutera partipolitik vilket begränsar möjligheten att forma en politisk åsikt och ta (parti) politisk ställning.

För unga i områden med socioekonomiska utmaningar förefaller viljan att rösta hänga intimt samman med att känna sig inkluderad och som en del i samhällsgemenskapen. Att bli bekräftad, tillerkännas någorlunda likvärdiga livsmöjligheter och att ha ett arbete kan enligt ungdomar själva spela en stor roll för viljan att delta i val. Här förefaller också civilsamhället ha en viktig roll både som ”trygg hamn” och som demokratiskola där ungdomar kan lära sig mer om det politiska systemet och om att delta i val.

8

Avslutande diskussion

Den här rapporten är den första studien i sitt slag som har redovisat valdeltagandet bland samtliga röstberättigade ungdomar mellan 18–25 år i Sverige. Rapportens samlande resultat visar att valdeltagandet bland ungdomsgruppen som helhet är högt samt att de skillnader och mönster som framträder bland unga i mångt och mycket är i linje med de som återfinns bland befolkningen i stort. De resultat som påvisats vad gäller till exempel kön, utbildning, etnisk bakgrund hos befolkningen i stort är alltså giltigt även för ungdomar.⁶¹ På den punkten är våra resultat betryggande.

Mer oroväckande är emellertid de stora skillnader i valdeltagande som råder mellan ungdomar boende i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar och de med sämre förutsättningar. Liknande mönster återfinns också i befolkningen i stort vad gäller andra för demokratin viktiga attityder och beteenden såsom social tillit och politisk tilltro.⁶² De röster från unga som framträder i den här rapporten ger på många sätt en brutal illustration av de skillnaderna som finns när det gäller hur ungdomar förhåller sig till de allmänna valen och sitt eget deltagande. Från ett demokratiperspektiv är de geografiska skillnaderna i valdeltagande problematiska eftersom det går på tvärs mot idén om politisk jämlikhet, det vill säga, olika grupper rätt att få delta i den samhälleliga dialogen och påverka samhällets utveckling. I ett samhälle där vissa medborgare står utanför demokratin antingen för att de inte vill eller för att de inte har likvärdiga förutsättningar att delta kan få konsekvenser för såväl social sammanhållning i befolkningen, som legitimiteten för det politiska systemet och ytterst för demokratin.

Resultaten aktualiserar behov av åtgärder för att utjämna skillnaderna i valdeltagande och stärka den politiska jämlikheten. Som framkommer ovan är frågan om vilka faktorer som förklarar skillnader i politiskt deltagande komplex och mångbottnad. Av den anledningen är det svårt att på basis av vår studie ge ett bestämt svar på vilka åtgärder som med säkerhet kan öka deltagandet. De geografiska skillnaderna i valdeltagande pekar emellertid på behovet av insatser som utjämnar skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor så att alla ungdomar ges likvärdiga förutsättningar att delta oavsett var de bor. Resultaten är på många sätt en återspeglning av en bristande politisk och social jämlikhet i vårt samhälle och som märks även på andra områden. För att bryta de ojämlikheter som framträder i befolkningen, krävs strukturella reformer inom olika samhällssektorer bland annat bostadsmarknad, skola och ekonomi. Det handlar i grunden om att bryta segregationen, förbättra integrationen av utrikes födda och återupprätta ett samhällskontrakt där den offentliga sektorn tillsammans ger alla medborgare den trygghet och välfärd som de kan förvänta sig. Om skillnaderna inte utjämnas kan detta ytterligare spä på den misstron mot de politiska partiernas förmåga att bemöta samhällsproblem vilket i slutändan kan påverka deltagandet i demokratin negativt.

På kort sikt finns det också anledning att överväga särskilda insatser i områden där valdeltagandet är särskilt lågt. Som påpekats inledningsvis tenderar unga som växer upp i socioekonomiskt resurssvaga hem med föräldrar med låg inkomst och utbildning att ha lägre politisk självtilltro och delta i lägre grad jämfört med barn som vuxit upp i resursstarka hem. Med grund från tidigare forskning finns det anledning att tro att insatser som stärker ungas politiska självtilltro och självkänsla kan stimulera benägenheten att rösta och förmågan att engagera sig i mellan de allmänna valen. Det tycks gälla särskilt de ungdomar som bor och växer upp i familjer och områden

⁶¹ SCB 2019

⁶² Abdelzadeh & Lundberg 2022

med låga socioekonomiska förutsättningar. På liknande sätt talar en del studier för att ett politiskt engagemang i civilsamhället har en viss positiv effekt på valdeltagandet. Insatser som främjar ett engagemang i civilsamhället, inte minst i områden där valdeltagandet är lågt, kan därför ha en positiv effekt på valdeltagandet. Om inte annat kan civilsamhället spela en roll som ”trygg hamn” och etablera en känsla av att vara del i ett gemensamt samhällsbygge vilket, om man ska tro resultaten i den här rapporten, kan vara en viktig komponent för viljan att delta i val.

Resultaten i den här rapporten, liksom tidigare forskning, betonar också vikten av utbildning och att kontinuerligt och under hela skoltiden erhålla kunskap om det politiska systemet och politik. Skolan kan spela en viktig roll, dels genom att ha lärare som är stöttande och stimulerar ungas samhällsengagemang, dels genom att ge unga möjligheter att skaffa sig egna erfarenheter om politik och främja ett politiskt engagemang.⁶³ Även om det är vanskligt att dra för stora slutsatser på basis av våra möten med ungdomar kan den kompakta efterfrågan av lättillgänglig information om de politiska partiernas politik tolkas som en signal till olika samhällsaktörer om insatser som kan förstärka kännedomen, och tillgången till kunskap och information, om de politiska partierna. Möjligen behövs fler och andra kommunikationsvägar för att nå de grupper av medborgare som likt ungdomarna i den här studien upplever svårigheter att navigera i det politiska landskapet. Förslaget om sänkt rösträttsålder från 16 år får emellertid inget starkt stöd i den här undersökningen. Forskning har också visat att en sådan institutionell förändring i valsystemet har genererat lite olika effekter i länder som har anammat idén.

En annan angelägen fråga för framtiden är att komma ännu närmare orsakerna till skillnader i ungas valdeltagande. Med fördjupad kunskap om de bakomliggande orsakerna som påverkar ungas politiska engagemang kan också åtgärder pekas ut för vad som krävs för ett starkare och mer jämlikt deltagande. Den totalundersökning av medborgarnas valdeltagande som SCB gjorde 2018 bör därför genomföras även i framtiden för att göra det möjligt att följa upp individers valdeltagande på individnivå under en längre tid. Den typen av registerdata kan i kombination med andra studier skapa goda förutsättningar att identifiera orsaker och mekanismer som påverkar ungas deltagande. Detta kan i sin tur ge fler ledtrådar till hur ett socialt hållbart samhälle kan skapas, där alla, inte minst unga kan ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

⁶³ Jmf Sohl 2014

Referenser

Abdelzadeh, A. & Lundberg, E. (2022). Det demokratiska utanförskapets geografi, i Del 2 av 4 i antologin 100 år till, Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati (Ku 2018:02). Stockholm: Elanders.

Amná, E., Ekström, M., & Stattin, H. (2016). **Ungdomars politiska utveckling: slutrapport från ett forskningsprogram**. Stockholm: Makadam förlag.

Barabas, J., Jerit, J., Pollock, W., & Rainey, C. (2014). The question (s) of political knowledge. *American Political Science Review*, 108(4), 840-855.

Bolin, N. & Backlund, A. (2021). De politiska ungdomsförbundens medlemmar. I MUCF (red.), Fokus 21 - **Vilja att förändra: Drivkrafter, hinder och utmaningar för ungas samhällsengagemang** (s. 97-130). Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Bronner, L., & Ifkovits, D. (2019). Voting at 16: Intended and unintended consequences of Austria's electoral reform. *Electoral Studies*, 61, 102064.

Bäck, E., Bäck, H., & Gustafsson, N. (2015). **Ungas politiska deltagande. Nya former och aktivitet genom sociala medier**. Underlag till 2014 års Demokratiutredning. Stockholm: Regeringskansliet.

Bäck, H., Teorell, J., & Westholm, A. (2006). Medborgarna och deltagandeparadoxen: Att förklara olika former av politiskt deltagande. I Esaiasson, P., & Westholm, A. (red). **Deltagandets mekanismer: det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser**. Liber, Malmö.

Condon, M., & Holleque, M. (2013). Entering politics: general self-efficacy and voting behavior among young people. *Political Psychology*, 34(2), 167-181.

Dahl, V., Amná, E., Banaji, S., Landberg, M., Šerek, J., Ribeiro, N., ... & Zani, B. (2018). Apathy or alienation? **Political passivity among youths across eight European Union countries**. *European Journal of Developmental Psychology*, 15(3), 284-301.

Dawes, C., Cesarini, D., Fowler, J. H., Johannesson, M., Magnusson, P. K., & Oskarsson, S. (2014). The relationship between genes, psychological traits, and political participation. *American Journal of Political Science*, 58(4), 888-903.

Erlingsson, G. Ó., Öhrvall, R., Wallman Lundåsen, S., & Zerme, A. (2021). Centrum mot periferi?: Om missnöje och framtidstro i Sveriges olika landsdelar. Centrum för kommunstrategiska studier, rapport 2021:4. Linköpings universitet.

Fowler, J. H., & Dawes, C. T. (2008). Two genes predict voter turnout. *The Journal of Politics*, 70(3), 579-594.

Frisco, M. L., Muller, C., & Dodson, K. (2004). Participation in voluntary youth-serving associations and early adult voting behavior. *Social Science Quarterly*, 85(3), 660-676.

Gilljam, M., & Hermansson, J. (2003). **Demokratis mekanismer**. Stockholm: Liber.

Grönlund, K., & Setälä, M. (2007). Political trust, satisfaction and voter turnout. *Comparative European Politics*, 5(4), 400-422.

Hess, D. E. (2009). **Controversy in the Classroom: The Democratic Power of Discussion**. New York: Routledge.

Holmberg, S. & Oscarsson, H. (2004). **Väljare. Svenskt väljarbete under 50 år**. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Hooghe, M., & Marien, S. (2013). A comparative analysis of the relation between political trust and forms of political participation in Europe. **European Societies**, 15(1), 131-152.

IDEA (2021). Voter Turnout Database <https://www.idea.int/data-tools/content-view/Europe/40>

Jennings, M. K., Stoker, L., & Bowers, J. (2009). Politics across generations: Family transmission reexamined. **The Journal of Politics**, 71(3), 782-799.

Keating, A., & Janmaat, J. G. (2016). Education through citizenship at school: Do school activities have a lasting impact on youth political engagement?. **Parliamentary Affairs**, 69(2), 409-429.

Kimberlee, R. H. (2002). Why don't British young people vote at general elections?. **Journal of Youth Studies**, 5(1), 85-98.

Klemmensen, R., Hatemi, P. K., Hobolt, S. B., Petersen, I., Skytthe, A., & Nørgaard, A. S. (2012). The genetics of political participation, civic duty, and political efficacy across cultures: Denmark and the United States. **Journal of Theoretical Politics**, 24(3), 409-427.

Levinsen, K., & Yndigegn, C. (2015). Political discussions with family and friends: exploring the impact of political distance. **The Sociological Review**, 63, 72-91.

Li, H., & Zhang, J. (2017). How do civic associations foster political participation? The role of scope and intensity of organizational involvement. **Nonprofit Policy Forum** 8(1), 3-24.

Lindgren, K. O., Oskarsson, S., & Persson, M. (2017). Can increased education help reduce the political opportunity gap? (No. 2017: 12). Working Paper.

Mattila, M. (2003). Why bother? Determinants of turnout in the European elections. **Electoral Studies**, 22(3), 449-468.

McClurg, S. D. (2003). Social networks and political participation: The role of social interaction in explaining political participation. **Political Research Quarterly**, 56(4), 449-464.

McDevitt, M., & Chaffee, S. (2002). From top-down to trickle-up influence: Revisiting assumptions about the family in political socialization. **Political Communication**, 19(3), 281-301.

McDevitt, M. & Chaffee, S. (2000). "Closing Gaps in Political Communication and Knowledge." **Communication Research** 27 (3): 259-92.

McFarland, D. A., & Thomas, R. J. (2006). Bowling young: How youth voluntary associations influence adult political participation. **American Sociological Review**, 71(3), 401-425.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2021). **Fokus 21 – viljan att förändra**. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Neundorf, A. & Smets, K. (2017). "Political Socialization and the Making of Citizens." Oxford Handbooks Online, 1-28. Published online February 2017.

Norris, P. (2002). **Democratic Phoenix. Reinventing political activism**. Cambridge: Cambridge University Press.

Oskarsson, S. (2006). Valdeltagandets mekanismer. I **Deltagandets mekanismer: Det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser** (Red) Esaiasson, P. & Westerholm, A. Malmö: Liber, 2006, s. 68-89.

Persson, M. (2015). Education and political participation. **British Journal of Political Science**, 45(3), 689-703.

Quintelier, E. (2008). Who is politically active: The athlete, the scout member or the environmental activist? Young people, voluntary engagement and political participation. **Acta Sociologica**, 51(4), 355-370.

Regeringen (2018). Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara, Stockholm: Kulturdepartementet.

Rolands, O. (2021). **Den svenska demokratin på lokal nivå: En studie om valdeltagandet i Sveriges regionala statistikområden**. Kandidatuppsats i statsvetenskap, Högskolan Dalarna.

Statistiska Centralbyrån (2019). Deltagande i de allmänna valen 2018. https://www.scb.se/contentassets/6d0a96c916144051a5cb1f8b372fe80f/me0105_2018a01_br_me08br1901.pdf

Stiers, D., Hooghe, M., & Dassonneville, R. (2021). Voting at 16: Does lowering the voting age lead to more political engagement? Evidence from a quasi-experiment in the city of Ghent (Belgium). **Political Science Research and Methods**, 9(4), 849-856.

Stoker, L., & Jennings, M. K. (1995). Life-cycle transitions and political participation: The case of marriage. **American Political Science Review**, 89(2), 421-433.

Strömblad, P. (2003). Politik på stadens skuggsida (Doctoral dissertation, Acta Universitatis Upsaliensis).

Syvertsen, A. K., Stout, M. D., Flanagan, C. A., Mitra, D. L., Oliver, M. B., & Sundar, S. S. (2009). Using elections as teachable moments: A randomized evaluation of the student voices civic education program. **American Journal of Education**, 116(1), 33-67.

Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H., & Schulz, W. (2001). *Citizenship and Education in Twenty-Eight Countries: Civic Knowledge and Engagement at Age Fourteen*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Trägårdh, L., Wallman Lundåsen, S., Wollebäck, D., & Svedberg, L. (2013). **Den svala svenska tilliten. Förutsättningar och utmaningar**. Stockholm: SNS förlag.

Turner, J. C., & Oakes, P. J. (1986). The significance of the social identity concept for social psychology with reference to individualism, interactionism and social influence. **British Journal of Social Psychology**, 25(3), 237-252.

V-Dem institute (2021) Autocratization Turns Viral, Democracy report 2021, <https://www.v-dem.net/files/25/DR%202021.pdf>

Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H. E. (1995). **Voice and equality: Civic voluntarism in American politics**. Harvard: Harvard University Press.

Whiteley, P. F. (1995). Rational choice and political participation—Evaluating the debate. **Political Research Quarterly**, 48(1), 211-233.

Zeglovits, E., & Aichholzer, J. (2014). Are people more inclined to vote at 16 than at 18? Evidence for the first-time voting boost among 16-to 25-year-olds in Austria. **Journal of Elections, Public Opinion and Parties**, 24(3), 351-361.

Zuckerman, A.S., Dasovic, J. & Fitzgerald, J. (red.) (2007). **Partisan Families. The Social Logic of Bounded Partisanship in Germany and Britain**. Cambridge: Cambridge University Press.

Bilaga 1: Andel valdeltagande bland unga per kommun

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Ale	85,1	13	79,2	93,1	13,9	83	83,6
Alingsås	88,8	23	81,1	94,7	13,7	86,3	87,2
Alvesta	85,9	12	75,8	91,5	15,7	84,1	84,1
Aneby	84,2	4	77,6	89,6	12,0	81,8	82,5
Arboga	83,8	9	79,4	88,5	9,1	80,7	81
Arjeplog	87,2	2	85,5	92,5	7,0	85,4	84,8
Arvidsjaur	78	4	71,4	83,7	12,3	76,6	76,3
Arvika	82,9	11	75,9	89,9	14,0	79,8	80,8
Askersund	85,5	6	76,9	90,0	13,1	83,2	83,4
Avesta	82	5	75,4	86,1	10,7	80	80,6
Bengtstors	83,4	6	70,7	89,7	19,0	81,8	81,5
Berg	83,3	6	71,4	89,1	17,7	79	80,2
Bjurholm	82,8	2	80,2	85,9	5,7	82,8	82,8
Bjuv	80,7	8	70,7	90,3	19,6	79,2	79,2
Boden	84,5	13	80,8	92,3	11,5	82,3	82,4
Bollebygd	84,3	5	80,0	88,1	8,1	80,3	82,3
Bollnäs	80,1	13	70,8	88,0	17,2	77,6	78,3
Borgholm	85	3	82,6	88,4	5,8	80,5	81,7
Borlänge	83,3	17	74,1	90,8	16,7	81,7	81,9
Borås	85,1	47	70,5	97,6	27,1	83,1	83,3
Botkyrka	78,6	20	66,2	91,8	25,6	77,3	77,7
Boxholm	87,4	3	85,9	88,1	2,3	83,9	83,9
Bromölla	83,7	7	75,9	93,8	17,8	81,8	82,2
Bräcke	78,9	5	73,8	83,8	10,0	75,1	77,6
Burlöv	78	6	70,7	93,5	22,9	76,7	76,7
Båstad	87,1	9	82,3	92,7	10,4	85,3	86
Dals-Ed	80,5	3	71,0	85,4	14,4	76,2	76,5
Danderyd	92,6	7	91,0	94,6	3,6	91	91,2
Degerfors	79,2	4	72,0	81,4	9,4	77,4	78,1
Dorotea	81,4	2	80,6	83,0	2,4	79,3	79,3
Eda	79,4	5	72,6	86,5	13,9	78,8	78,1
Ekerö	89,1	11	85,9	93,8	7,8	88	88,2
Eksjö	85,3	7	78,6	88,1	9,5	83	82,9
Emmaboda	84,1	6	77,3	94,6	17,3	82,3	82,3
Enköping	83,8	11	76,1	89,1	13,1	81,9	82
Eskilstuna	81,4	30	62,6	92,2	29,7	79,7	79,8

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Eslov	85,2	11	77,3	91,0	13,7	83,8	83,9
Essunga	81,3	3	80,3	82,3	2,0	79,5	79,7
Fagersta	79,9	5	74,0	92,3	18,3	78,2	79,3
Falkenberg	86	14	78,0	90,3	12,3	82,7	83,6
Falköping	86,1	11	78,7	97,8	19,1	84,6	84,9
Falun	87,4	19	73,7	93,6	19,9	85	85,5
Filipstad	76,2	7	68,9	83,3	14,5	74,4	75
Finspång	84,1	9	77,3	89,1	11,8	82,3	82,7
Flen	82,3	10	76,9	88,3	11,4	80	79,7
Forshaga	84,7	3	82,3	86,3	4,0	82,8	83,3
Färgelanda	83,1	2	81,8	85,9	4,1	80,3	80,6
Gagnef	83,3	6	79,7	89,3	9,6	81,9	82,1
Gislaved	83	13	75,1	94,7	19,6	79,1	79,9
Gnesta	87,2	5	85,4	91,7	6,3	84,2	84,4
Gnosjö	84,5	3	82,3	87,8	5,6	82,8	82,4
Gotland	85	12	75,9	88,1	12,2	5,9	82,3
Grums	80	6	61,5	90,3	28,7	77,2	78,7
Grästorp	86,6	2	84,5	90,1	5,6	84,1	85,4
Gullspång	78,4	4	67,0	88,6	21,5	77,7	77,7
Gällivare	75,2	10	67,1	83,3	16,2	72,8	73,5
Gävle	84,7	22	77,4	91,2	13,8	83	83,2
Göteborg	85,5	147	64,4	95,0	30,6	83,9	84,1
Götene	84	7	75,1	89,1	14,0	80,3	81,4
Habo	89,7	7	85,7	94,8	9,1	87	87,1
Hagfors	75,1	7	64,8	87,0	22,1	73,3	73,7
Hallsberg	82,3	10	75,2	91,1	16,0	80,4	81
Hallstahammar	83	8	77,9	88,1	10,2	81,5	81,7
Halmstad	85,6	28	66,3	91,6	25,3	83,4	83,6
Hammarö	87,4	7	79,7	92,7	13,0	85,9	86
Haninge	83,3	28	66,6	93,1	26,6	82	82,2
Haparanda	70,9	5	63,9	84,0	20,1	68	67,9
Heby	79,5	9	73,2	86,0	12,8	77,6	77,8
Hedemora	81	5	73,1	86,4	13,4	78,5	79,4
Helsingborg	83,2	31	66,2	92,8	26,6	82	82,1
Herrljunga	88	5	86,2	90,0	3,8	85,1	85,8
Hjo	87,1	3	84,5	90,0	5,5	83,1	83,9

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Hofors	80,6	3	78,1	94,0	15,9	78,8	79,5
Huddinge	85	22	69,8	91,9	22,1	83,6	83,9
Hudiksvall	79,5	18	67,4	92,2	24,8	76,9	77,4
Hultsfred	84,6	9	76,5	95,2	18,7	81,5	82,7
Hylte	78,6	7	74,2	86,0	11,8	77,4	77,2
Håbo	84,5	10	73,5	89,9	16,4	82,3	82,6
Hällefors	79,7	4	72,4	86,2	13,8	75,8	77
Härjedalen	81,2	7	75,0	91,4	16,4	77,6	77,9
Härnösand	83,2	10	75,4	88,9	13,5	81,4	82
Härryda	88,4	9	82,8	91,4	8,6	86,4	86,8
Hässleholm	85,4	33	72,0	94,6	22,5	83,9	83,8
Höganäs	85,4	9	76,1	92,5	16,5	84,3	84,3
Högsby	82,7	4	71,4	88,7	17,3	81,2	81,2
Hörby	84,2	6	79,6	87,4	7,8	83,1	83,4
Höör	85,2	5	81,5	89,2	7,7	83,4	84,2
Jokkmokk	76,6	4	74,5	77,8	3,3	72,4	73,9
Järfälla	85,7	25	70,4	96,9	26,4	84,4	84,6
Jönköping	87,8	35	69,0	92,8	23,8	85,5	85,6
Kalix	83,9	7	78,3	85,6	7,3	82,9	82,7
Kalmar	87,5	17	76,2	92,3	16,1	84,5	85,2
Karlsborg	86,5	5	84,7	90,2	5,5	82,4	82,6
Karlshamn	84,6	14	78,0	91,5	13,4	82,5	82,8
Karlskoga	84,1	4	82,9	85,1	2,2	82,1	82,7
Karlskrona	87,4	28	73,6	94,7	21,2	85,6	85,8
Karlstad	88,4	31	73,1	93,9	20,8	86,3	86,8
Katrineholm	81,1	11	73,8	88,1	14,3	78,9	79,1
Kil	83,3	4	79,2	87,0	7,8	80,7	80,9
Kinda	85,7	6	77,0	93,0	16,0	82,9	84,1
Kiruna	83,1	15	72,1	89,9	17,8	81,9	81,6
Klippan	82,9	7	78,7	85,8	7,2	81,9	81,9
Knivsta	86,2	8	80,5	92,4	11,8	84,5	84,8
Kramfors	81,6	13	74,2	87,9	13,6	79	79,6
Kristianstad	84,1	24	68,1	89,3	21,2	82,5	82,6
Kristinehamn	81,5	10	75,0	88,2	13,2	79,9	80,1
Krokom	83,7	10	74,5	94,2	19,7	80,1	80,9
Kumla	83,1	5	76,5	87,1	10,6	82	82,3

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Kungsbacka	90,1	18	85,0	92,6	7,6	87,8	88,3
Kungsör	85,1	5	79,7	93,1	13,4	81,6	82
Kungälv	88	11	81,9	97,0	15,1	86,3	86,6
Kävlinge	88,8	10	77,4	95,7	18,3	87,4	87,4
Köping	83,2	9	73,7	92,9	19,1	81,1	81,8
Laholm	82	11	70,0	90,5	20,5	78,7	79,1
Landskrona	79,9	18	62,5	92,8	30,3	78,8	79,2
Laxå	83,4	4	81,1	87,9	6,8	80,6	81,8
Lekeberg	84,3	6	75,9	92,3	16,4	81,7	82,8
Leksand	86	6	74,6	92,1	17,4	84,2	84,6
Lerum	88,1	14	80,6	93,7	13,0	86,6	86,8
Lessebo	83,3	4	76,6	86,7	10,1	80,7	81,1
Lidingö	90,5	13	75,5	94,0	18,6	89,4	89,7
Lidköping	86,2	12	78,4	92,9	14,5	83,7	84,1
Lilla Edet	83,3	8	77,8	88,1	10,3	82	81,8
Lindesberg	84,4	12	73,5	88,5	15,0	82,7	83,2
Linköping	89,5	32	78,4	96,8	18,5	87,2	87,5
Ljungby	85,7	14	76,8	92,1	15,2	82,7	83,7
Ljusdal	81,3	7	76,9	86,4	9,6	76,5	77,7
Ljusnarsberg	74,9	3	70,5	79,3	8,9	70,7	72,8
Lomma	93,4	6	90,9	96,8	5,9	91,8	92,1
Ludvika	83,7	10	79,1	86,7	7,5	81,1	82
Luleå	87,8	29	72,2	92,3	20,1	85,3	85,2
Lund	92,8	36	75,8	97,9	22,2	91,4	91,5
Lycksele	79,2	6	75,6	82,3	6,7	74,5	75,8
Lysekil	81,4	5	74,6	85,5	10,9	77,1	78,4
Malmö	82,8	91	60,8	94,0	33,2	81,9	82
Malung	80,5	6	74,8	86,3	11,5	77,5	78,7
Malå	78,3	3	68,8	86,8	18,0	73,9	76,6
Mariestad	85	15	77,8	92,6	14,8	80,7	82,4
Mark	84,8	16	77,0	93,6	16,6	82,1	82,9
Markaryd	82,6	3	78,7	88,1	9,5	78,9	79,8
Mellerud	85,2	5	80,4	91,6	11,2	84,1	83,4
Mjölby	86	16	75,9	92,6	16,6	82,4	82,7
Mora	84	12	78,4	90,6	12,2	79,3	81,9
Motala	85	9	71,9	88,5	16,6	82,7	83,5

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Mullsjö	85,6	4	82,7	88,1	5,4	83,6	83,8
Munkedal	82,9	3	81,0	87,7	6,7	82,1	82,7
Munkfors	79,7	3	77,6	85,3	7,7	78,9	78,9
Mölnadal	89,7	22	81,9	92,9	11,0	87,6	87,8
Mönsterås	88,7	10	86,0	91,4	5,4	85,5	86,2
Mörbylånga	88,7	7	86,3	93,5	7,2	85,1	85,9
Nacka	89,1	16	71,7	93,5	21,8	87,8	87,9
Nora	83,8	7	76,2	87,1	11,0	80,5	82
Norberg	76,8	4	74,8	85,1	10,3	73	73,9
Nordanstig	78,7	5	74,4	86,7	12,3	77,9	78
Nordmaling	81,8	5	67,9	88,7	20,9	78,3	80
Norrköping	84	40	67,1	91,5	24,4	82,3	82,7
Norrtälje	83,8	21	77,1	93,1	16,0	81,6	82
Norsjö	75	2	72,0	79,6	7,5	68,6	71,6
Nybro	81,5	9	65,5	88,9	23,4	78,4	78,3
Nykvarn	86,4	3	85,0	86,7	1,7	85	85
Nyköping	85,1	20	78,8	92,4	13,5	83	82,9
Nynäshamn	84,2	8	78,0	92,0	14,0	81,8	82,5
Nässjö	84,5	13	76,3	92,5	16,2	81,3	81,9
Ockelbo	80,5	2	77,1	85,4	8,3	78,7	78,4
Olofström	83,5	8	75,9	92,1	16,2	80,9	81,7
Orsa	82,9	4	70,2	88,5	18,3	81	81,5
Orust	87,9	7	83,8	93,2	9,5	84,4	84,9
Osby	86	6	82,0	94,9	12,9	82,3	83,7
Oskarshamn	84,2	8	78,6	89,7	11,1	81,1	81,7
Ovanåker	79,8	3	76,5	81,8	5,3	77,7	78,7
Oxelösund	80,5	5	76,8	85,0	8,2	79,2	78,9
Pajala	76,8	2	76,5	77,0	0,6	76,2	76
Partille	87,2	15	79,5	94,4	14,8	85,8	85,9
Perstorp	79,1	5	69,0	88,2	19,2	77,3	77,5
Piteå	86,8	13	78,2	90,8	12,6	84,4	84,4
Ragunda	77,9	4	70,6	84,0	13,4	75,1	76,8
Robertsfors	81,5	4	77,9	84,5	6,6	79,7	79,7
Ronneby	84	9	71,5	90,9	19,4	82,4	82,8
Rättvik	83,5	6	80,0	87,0	7,0	80,9	82,3
Sala	83,1	5	74,2	88,6	14,3	81,1	81,8

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Salem	86,9	4	82,8	92,6	9,8	85,1	84,7
Sandviken	82,4	11	76,7	88,4	11,6	81,2	81,1
Sigtuna	79,9	24	64,7	91,0	26,3	78,8	79
Simrishamn	83,1	12	73,5	91,4	17,9	81	81,7
Sjöbo	84,4	12	80,2	89,8	9,7	83,1	83,1
Skara	84,5	11	77,4	88,4	10,9	82	82,9
Skellefteå	84,6	25	76,2	90,4	14,2	82,3	82,8
Skinnskatteberg	81,6	2	80,0	82,6	2,6	80,1	80,1
Skurup	86,7	8	82,0	92,6	10,6	85,2	85,5
Skövde	87,5	18	72,5	92,7	20,1	85	85,5
Smedjebacken	79,7	8	70,3	90,0	19,7	77,4	77,9
Sollefteå	81,7	7	76,4	91,2	14,8	80,6	80,2
Sollentuna	88,7	20	80,0	94,3	14,3	87,1	87,4
Solna	88,9	22	79,7	95,6	15,8	87,5	87,7
Sorsele	78,5	2	78,0	79,1	1,1	76,5	74,5
Sotenäs	82,9	3	73,8	87,1	13,2	81,5	82,2
Staffanstorp	87,9	12	81,4	95,5	14,1	86,3	87
Stenungsund	86	10	75,5	91,9	16,3	83,9	84,2
Stockholm	87,7	127	67,7	97,7	30,0	86,5	86,6
Storfors	81,3	2	79,2	84,5	5,3	80,1	80,9
Storuman	82,1	4	80,7	84,3	3,6	78,8	79,3
Strängnäs	84,5	12	71,4	91,1	19,6	81,3	81,7
Strömstad	82,2	3	80,1	83,7	3,6	79,9	80,9
Strömsund	79,9	4	77,2	84,5	7,3	77,1	78,4
Sundbyberg	86	11	75,1	91,0	15,9	84,6	84,8
Sundsvall	84,6	31	77,5	94,6	17,1	82,3	82,5
Sunne	83,5	7	73,7	86,6	12,9	82	82,5
Surahammar	82,6	7	75,3	91,4	16,1	81,2	81,9
Svalöv	85,1	4	83,1	89,1	6,0	84,5	84,2
Svedala	88,3	7	85,6	92,9	7,2	87,1	87,5
Svenljunga	82,5	6	73,9	89,2	15,3	79,1	80
Säffle	82	10	73,9	88,0	14,1	79,8	80,1
Säter	85,1	6	79,6	92,9	13,3	82,2	82,2
Sävsjö	87,3	7	81,8	92,9	11,1	85,4	85,9
Söderhamn	81,7	10	72,9	89,3	16,5	79,7	79,8
Söderköping	84	7	81,2	88,3	7,1	82,2	82,3

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Södertälje	74,3	31	54,1	94,7	40,6	72,5	72,9
Sölvesborg	88,2	8	85,4	94,8	9,4	86,7	87,2
Tanum	83	4	71,2	86,3	15,0	79,8	80,7
Tibro	85,7	6	81,6	90,1	8,5	82,3	84
Tidaholm	88,5	5	83,3	93,2	9,8	85,3	86,1
Tierp	85,1	9	77,9	91,8	14,0	82,4	82,9
Timrå	84	8	70,5	89,9	19,4	81,3	82,1
Tingsryd	83,3	7	79,7	88,5	8,8	81,5	81,9
Tjörn	86,8	5	84,4	89,2	4,7	84,5	84,6
Tomelilla	84,5	6	78,1	90,4	12,2	82,5	83,1
Torsby	77,8	8	72,4	82,1	9,7	76,3	75,8
Torsås	82,9	5	80,6	89,1	8,6	80,5	81,2
Tranemo	84,4	9	74,7	93,8	19,1	82	82,6
Tranås	85,4	5	83,2	92,9	9,7	83,9	84,4
Trelleborg	83,3	14	77,6	92,2	14,6	82,3	82,4
Trollhättan	85,1	16	73,4	93,3	19,8	83,1	83,4
Trosa	86,5	6	84,2	92,8	8,6	84,5	84,7
Tyresö	88,1	14	74,7	94,1	19,4	87	87,1
Täby	91,7	27	86,1	98,0	11,9	90,6	90,6
Töreboda	82,6	6	77,2	88,8	11,6	79,5	79,4
Uddevalla	84,1	18	72,4	92,9	20,4	81,8	82,3
Ulricehamn	86	9	80,3	91,4	11,1	83,4	83,8
Umeå	89,8	42	77,7	95,1	17,4	87,7	87,9
Upplands Väsby	83,4	12	74,7	88,8	14,1	82,2	82,2
Upplands-Bro	84,8	10	73,9	90,7	16,8	83,8	83,7
Uppsala	90,7	61	72,5	97,1	24,6	89,1	89,3
Uppvidinge	85,7	4	82,4	95,2	12,8	83,3	83,6
Vadstena	87,4	5	79,4	91,4	11,9	83,2	84,5
Vaggeryd	82,4	8	74,0	90,8	16,8	79,8	80,1
Valdemarsvik	80,5	3	73,7	85,3	11,6	79,4	79
Vallentuna	86,5	7	81,9	90,4	8,6	85,5	85,8
Vansbro	84,8	4	76,4	90,1	13,7	83,2	84,2
Vara	84	10	66,7	95,2	28,6	80,3	81,2
Varberg	88	17	80,5	93,1	12,6	85,6	85,9
Vaxholm	90,1	7	85,2	92,1	6,9	88,3	88,8
Vellinge	90,1	14	85,2	96,6	11,4	89,3	89,5

LT= Landstingsvalet KF=Kommunfullmäktigevalet

Kommunnamn	Riksdag	Antal regSO	Min RegSO	Max RegSO	Skillnad Min-max RegSO	LT	KF
Vetlanda	85,6	11	72,1	91,4	19,3	82,8	83,8
Vilhelmina	79,6	5	73,5	86,5	13,0	77,4	78,1
Vimmerby	82,8	10	75,5	88,6	13,1	79,4	80,1
Vindeln	80,8	3	76,5	82,4	6,0	77,9	78,2
Vingåker	84,4	6	81,7	90,7	9,0	81,5	81,6
Vårgårda	86,7	7	80,9	93,9	13,1	85,4	86
Vänersborg	85	15	74,1	92,2	18,1	83,2	83,4
Vännäs	80,3	3	79,9	81,5	1,6	78,1	79,1
Värmdö	87,3	19	80,1	94,1	14,0	85,8	86,1
Värnamo	86,8	13	76,3	98,4	22,1	85,1	84,9
Västervik	80,2	16	71,4	90,7	19,3	77	77,9
Västerås	84	50	66,0	94,3	28,3	82,3	82,5
Växjö	88,3	23	75,6	93,8	18,1	86,3	86,1
Ydre	89,6	3	84,9	91,3	6,4	87,8	86,9
Ystad	86,9	10	80,1	94,1	13,9	84,7	85,1
Åmål	77,6	7	71,3	87,5	16,2	75,1	75,9
Ånge	81,8	4	78,2	85,5	7,4	78,7	79,8
Åre	87	7	79,5	93,8	14,4	84,2	84,7
Årjäng	80,1	4	72,7	90,1	17,5	78	78,9
Åsele	77,3	2	66,7	80,4	13,7	75,8	75,3
Åstorp	76,6	10	65,1	83,0	17,9	75,7	75,8
Åtvidaberg	84,8	4	83,3	90,4	7,1	83,6	83,6
Älmhult	86,1	6	78,8	90,0	11,2	82,6	83,7
Älvdalen	85,9	5	81,0	90,9	9,9	83	85
Älvkarleby	81	5	76,7	87,2	10,5	78,4	79,2
Älvsbyn	79,2	4	74,4	84,0	9,6	78,2	78,4
Ängelholm	85,2	16	76,6	93,9	17,3	83	83,4
Öckerö	92,8	5	92,0	94,6	2,6	91,3	91,9
Ödeshög	85,3	2	84,5	86,2	1,7	80,5	81,6
Örebro	86,9	36	67,5	93,7	26,2	85	85,2
Örkelljunga	83,8	4	77,6	88,4	10,8	81,7	81,7
Örnsköldsvik	85,6	20	77,6	89,1	11,5	82,5	83,1
Östersund	84,6	22	75,8	93,1	17,3	81,7	82,2
Österåker	88,4	15	83,6	95,0	11,4	87	87,1
Östhammar	82,9	10	78,6	90,0	11,4	81,2	81,8
Östra Göinge	82,5	8	79,2	86,7	7,4	80	80,9
Överkalix	79,8	2	79,1	80,4	1,3	79,3	79,3
Östra Göinge	82,5	8	79,2	86,7	7,4	80	80,9

Författarpresentationer

Ali Abdelzadeh är fil. dr i statsvetenskap vid Högskolan Dalarna och forskare vid Marie Cederschiöld högskola. Hans forskningsintressen kretsar kring ungas samhällsengagemang, politiskt deltagande och utvecklingen av för demokratin viktiga kompetenser, som social tillit, politiskt intresse och tolerans. Abdelzadeh har också arbetat som tjänsteman i förvaltningen, bland annat på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt Delegationen mot segregation.

Erik Lundberg är docent i statsvetenskap vid Högskolan Dalarna och forskare vid Marie Cederschiöld högskola i Stockholm. Lundbergs huvudsakliga forskningsintressen är civilsamhälle, mellanmänniska attityder, politiskt engagemang och offentlig förvaltning. Han har bland annat intresserat sig för vilken roll ett engagemang i civilsamhället har för utvecklingen av social tillit och tolerans och hur olika typer av föreningar bemöter våldsbejakande extremism. Ytterligare ett exempel på forskningstema handlar om civilsamhällets deltagande i det statliga kommitté- och remissväsendet.

HOS OSS VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.